

Osuuskunnista
yksi tie muutokseen?

Markkinaliberalisti
ja kommunisti
hyvinvointitalkoissa

Salaisuus
pinnan alla

Susanna Huovinen kannustaa kuntaa

ennaltaehkäisyyn

Ministeriauto on **Susanna Huoviselle** tuttu jo **Matti Vanhasen** ensimmäisestä hallituksesta, jossa Huovinen hoiti puolitoista vuotta liikenne- ja viestintäministerin postia. Vuodesta 1999 Sdp:n kansanedustajana toimineen 41-vuotiaan yhteiskuntatieteiden maisterin ominta alaa ovat kansainväliset asiat ja ympäristöpolitiikka.

Myös sote-kuvioiden käsittely sujuu vaivattomasti. Nyt Susanna Huovinen on matkannut peruspalveluministerinä ministeriauton kyydissä puoli vuotta. Huovinen luottaa hallituksen linjaukseen: vahvoihin kuntiin, asukaslukurajoihin ja kuntayhtymien tilalle tuleviin sote-alueisiin.

Peruspalveluministeriä kuunnellessa tulee kuitenkin tunne, että sote-rakenteen ideaali ei ole täysin kivetynyt.

- Asiaa tuumataan. Kuntien palautteen jälkeen hallitus tekee tarvittavat jatkolinjaukset, hän toteaa.

Esityksen pitäisi olla valmis joulukuussa. Sote-palveluihin tarvitaan Huovisen mukaan leveämmät hartiat. Ministerin mukaan ne eivät voi olla maakuntahartiat.

- Maakuntapohjaisessa mallissa katkaa integraatio peruskuntaan. Hallitus lähtee siitä, että tarvitaan tiukka yhteys kuntaan.

Asukasluvun voimalla

Hallituksen linjauksessa monia askarruttavat vastuukunnat. Eikö olisi aika radiikaalia, jos Tampere saisi asukaslukunsa voimalla määrätä, miten Kangasalla, Lempeälässä ja Ylöjärvellä hoidetaan sote-asiat? Onko tämä demokratiaa?

- No toisaalta voidaan kysyä niin päin, että oletko tavannut kuntapäätäjää, joka uskoo nykyrakenteella selvittävän sote-asioista. Minä en ole tavannut päätäjää, joka sanoo, että mennään näin vain eteenpäin.

Huovinen sanoo, että muutoksia tarvitaan.

- Kunnat valittavat, kun sairaanhoitokulut eivät pysy millään tavalla lapasessa, lasku lopsahtaa, teki mitä teki. Kunnalla ei ole nykyään kannustetta tehdä ennaltaehkäiseviä toimia, jotta loppulasku olisi vähän pienempi.

Miksi pitäisi luopua sairaanhoitopireistä? Ovatko kuntayhtymät liian itsevaltaisia ja kalliita? Onko HUS liian kallis?

- Voin hyvin ymmärtää sitä keskustelua. Väitän ettei kuntayhtymiin suhtautuminen ole kunnan koosta kiinni. Myös kohtuupienet kunnat voivat kokea saman tilanteen, että maksavat suhteessa enemmän kuin toiset, vielä pienemmät kunnat. Kritiikki ei ole asukasmäärään sidottu asia.

Vastuukuntiin panostetaan

Vastuukunnan juridiikkaa selvitetään erillisessä jaostossa.

- Olemme valmistelun tässä vaiheessa yrittäneet paneutua vastuukunnan perustuslakiproblematiikkaan järjestämislakityöryhmän yhdessä jaostossa. Tiedetään, että eteen voi tulla kysymyksiä, joihin meillä kenelläkään ei ole vastauksia, Susanna Huovinen sanoo.

Hän korostaa, että ratkaisuun on panostettava nyt. Ongelmia on sitten vähemmän, kun järjestämislaki viedään keväällä eduskunnan käsittelyyn. Vastuukuntaongelma ei hänen mielestään ole mahdoton ratkaista.

- Kun olen aika kauan ollut mukana politiikassa, suhtaudun pragmaattisesti tällaisiin asioihin. Kaikenlaisia ongelmia voi tulla. Niitä sitten ratkotaan yksi kerrallaan ja monta peräkkäin.

Mitä mieltä olet kuntaliitospakosta muiden kuin kriisikuntien osalta?

- Pakkoa vierastan. Minulla on sosiaalidemokraattinen näkökulma asiaan: mei-

dän liikkeessä on aina katsottu, että ei synny hyvää lopputulosta, jos väen vängällä tehdään ratkaisuja.

Huovisen mielestä oma kunta ei ole välttämättä identiteettiasia. Taustana on oma kokemus Jyväskylään liittyneestä Säynätsalosta. Lapsuuden kotikunnassa ollaan nyt vahvemmin ”säykilläisiä” kuin kunnan itsenäisyyden aikaan.

Priorisoinnista painopistealueisiin

Sosiaali- ja terveysalan rahoituskriisi on ikuisuusasia, mutta erityisen tuttu 1990-luvulta. Säästää pitäisi, leikata pitäisi. Miten se nyt toteutetaan?

Parikymmentä vuotta sitten laman aikaan puhuttiin paljon priorisoinnista: asetetaanko operaatioille ikärajoja, varakkaammille suurempia maksuja kuin köyhille? Mihin priorisointi on kadonnut? On vain kamala kestävyysvaje.

- Olin edellisen laman aikana köyhä opiskelija. Kaikkea leikattiin ja tulevaisuudenkuva näytti synkältä. Muistan hyvin ne ajat enkä olisi tuomassa niitä takaisin. Kylähän nytkin priorisoinnista keskustellaan, mutta käytetään eri sanoja. Nyt puhutaan painopistealueista.

- Kestävyysvaje voi olla kamala sana, mutta on ilmiönä tässä ja nyt eli meidän on pakko tarttua näihin asioihin, Huovinen sanoo.

Rahoitusmalleja rakentelemaan

Sote-rahoitusta ryhdytään ratkomaan parlamentarisessa työryhmässä.

- Hallituksen rakenneohjelmassa päätettiin, että rahoitus tuodaan parlamentaariseen, laajapohjaiseen valmisteluun. Pidän sitä erittäin hyvänä juttuna, koska Sdp:n linjauksissa tämä tavoite on ollut jo pitkään. Monikanavaisesta rahoituksesta pitää pyrkiä johonkin selkeämpään ratkaisuun.

Jos pystytään panostamaan ennaltaehkäisyyn, sote-alan loppulasku voi pienentyä. Voimakkaat kunnat voivat toteuttaa yhtälön. Näin uskoo peruspalveluministeri Susanna Huovinen.

teksti | Pirjo Tuusa kuvat | Merja Ojala

jatkuu >

- Kenen vapaudesta
valita puhutaan?

PITKÄ SOTE-MARSSI

jatkuu > Mitä ratkaisu sisältäisi? Osa sosialidemokraattien kansanedustajista on ehdottanut, että Kela-tuesta yksityiseen terveydenhuoltoon pitäisi luopua.

- Annetaan nyt tälle porukalle mahdollisuus tehdä vaihtoehtoisia malleja. Ei ole tarvetta mennä ministerin moukarilla sanomaan, että näin sen pitää olla, Susanna Huovinen vastaa.

Huovinen ei marraskuun alussa halunnut myöskään ottaa kantaa ministeriön säästökohteisiin. STM:n pitäisi löytää 545 miljoonan euron säästöt kuntien toimintamenoihin vuosina 2014-2017. Leikkauslistat olivat vasta virkamiesvalmistelussa.

Haasteita riittää. EU:n potilasdirektiivi tulee voimaan 2014. Siihen liittyyne Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n ehdotus kuntalaisen valinnanmahdollisuuksien lisäämisestä. Raha seuraisi asiakasta, joka voisi valita perusterveydenhuollon myös yksityiseltä terveysasemalta. Näin on jo Ruotsissa.

- THL:n aloite on tervetullut ja tärkeä. Keskustelua tarvitaan. Olen kuitenkin huolissani siitä, että aloitteesta puuttuu sosiaaliasioiden rooli, Huovinen sanoo.

Hän haluaisi myös haastaa valinnanvapauden käsitteen.

- Kenen vapaudesta valita puhutaan? Ainakin Ruotsissa on osin käynyt niin, että vapaus on hyvin toimeentulevien ja korkeasti koulutettujen vapautta valita. Lisäksi olen huolissani siitä, miten suuri toimijoiden lisäys vaikuttaisi hallintoon ja valvontaan. En haluaisi olla lisäämässä byrokrati-aa, peruspalveluministeri summaa.

Imatrasta esimerkkiä lastensuojelussa

Susanna Huovinen toivoo, että säästöjä alkaisi löytyä prosessien parantamisesta ja ongelmien ennaltaehkäisystä.

- Lastensuojelussa Imatra on hyvä esimerkki prosessin parantamisesta. Siellä painopistettä on suunnattu varhaisempaan tukeen. Työparit käyvät perheissä ja antavat ihan arkista apua. Luulen, että monessa perheessä auttaisi se, että vanhemmat saisivat vähän huilata ja saisivat tukea arki-seen pyörytykseen ja keinoja käsitellä asioita, Huovinen uskoo.

Erot perheiden välillä ovat suuria. Osa pikkulasten vanhemmista saa paljon tukea suvulta ja ystäviltä. Osa joutuu tulemaan toimeen yksin. Usein on kysymys ylisukupolisesta ongelmaketjusta. Tätä pitäisi pystyä muuttamaan.

Susanna Huovinen haluaisi kitkeä naiseen, lapsiin ja vanhuksiin kohdistuvan perheväkivallan, tasata lasten mahdollisuuksia ja pitää kaikki yhteiskunnan kyydissä. Jokaisen lapsen pitäisi voida löytää oma lahjakkuutensa ja nuoren oma intohimonsa, asia tai työ, jonka eteen haluaa antaa kaikkensa.

Tukea presidentin lukialoitteelle

Susanna Huovinen kannattaa presidentti **Sauli Niinistön** ehdotusta luokallisten lukioiden palauttamisesta yhdeksi vaihtoehtoksi.

- Yhteisöllisyyttä tarvittaisiin enemmän. Juttelin jyväskylälaisten nuorisovaltuutettujen kanssa viime keväänä ja

SUSANNA HUOVINEN

syntynyt: 10.6.1972 Limingassa

kotipaikka: Jyväskylä

koulutus: YTM, Jyväskylän yliopisto 1998

SDP:n kansanedustaja vuodesta 1999

liikenne- ja viestintäministeri (Vanhanen)

24.9.2005 – 18.4.2007, peruspalveluministeri (Katainen) 24.5.2013 –

perhe: puoliso Jyväskylän apulaiskaupunginjohtaja Timo Koivisto, kaksi poikaa (synt. 2004 ja 2008)

muistelin omaa yhteen hitsautunutta lukioluokkaani. He sanoivat kaihoisasti, että voi kun meilläkin olisi ollut sellainen lukio, Huovinen kertoo.

Ministerin mielestä politiikan työhön kuuluvat myös keskustelunavaukset.

- Ei voi olla niin, että pyrimme käyttämään vain valtaa, vaan pitää yrittää käyttää myös vaikutusvaltaa, jota tehtävien ja aseman kautta on. Ei ole väärin nostaa esiin aiheita, jotka tässä rakennepuheessa hukkuvat, peruspalveluministeri toteaa. •

teksti | Eeva-Liisa Hynynen

Keskustellaanko palvelulupauksesta?

Sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** (kok.) katkaisi Helsingin Sanomien haastattelussa 2. marraskuuta hallituksen vaikenemisen sote-uudistukseen liittyvistä ongelmista.

Tähän asti hallituksen riveistä on viestitetty julkisuuteen, että uudistus viedään maaliin linjatulla tavalla. Risikko myönsi, että hallituksen kaavailema sote-uudistus tuskin toteutuu sellaisenaan.

- Varmaankin näin on. Näyttää epärealistiselta, että sote-uudistuksesta tulisi valmista tällä hallituskaudella, arvioi Kunnallisanalan kehittämissäätiön tieteellisen neuvottelukunnan jäsen, VTT **Susan Kuivalainen**.

Kuivalainen on kokenut sosiaalipoliitikon tutkija ja asiantuntija. Hän sanoo hallituksen sote-uudistuksen hämmentäneen

asiantuntijapiirejä.

- Tässä uudistuksessa on edetty kaiken aikaa rakenne edellä. Sisältö on jäänyt vähemmälle – siis itse palvelut.

Kuivalainen arvioi, että jos halutaan tehdä laaja kokonaisuudistus, rahoitusta, palveluja ja rakenteita tulisi tarkastella yhdessä. Palvelut ja rahoitus viitoittavat tien rakenteellisiin ratkaisuihin.

- Nyt hallintolaatikoista on päätetty ennen kuin tiedetään palvelu- ja rahoitusratkaisut.

Susan Kuivalainen myöntää, että uudistuksen valmistelu on ollut poikkeuksellista seurattavaa.

- Poliittisten prosessien tutkijoille sote-uudistus tarjoaa vielä mielenkiintoisen tutkimuskohteen, hän ennako.

Kuivalainen oli mukana ministeri

Risikon vuosi sitten syksyllä asettaman Kaikenikäisten Suomi -hankkeen asiantuntijatyöryhmässä. Työryhmän loppuraportista löytyisi hyvää osviittaa sote-uudistukseen.

Parhaillaan hallitus kaavailee vähentävnsä kuntien tehtäviä miljardilla eurolla. Kaikenikäisten Suomi -hankkeen loppuraportti katsoi samaa ongelmaa toisesta näkökulmasta: keskusteluun nostettiin palvelulupaus.

- Entäpä jos sote-uudistusta lähdettäisiin tarkastelemaan palvelulupauksesta käsin? Ensimmäinen iso askel olisi se, että valtio määrittäisi, mitkä palvelut se lupaa kansalaisilleen.

MUUT KESKUSTELUUN NOSTETUT SOTE-MALLIT PÄHKINÄNKUORESSA:

THL:N MALLI

- Palveluiden järjestäjinä esim. 12 – 30 sote-aluetta tai jopa 4 – 5 erityisvastuualuetta.
- Julkinen rahoitus ohjataan yhdelle alueelliselle toimijalle.
- Julkisirahoitteisen perusterveydenhuollon tuottajiksi hyväksytään yksityisiä ja kolmannen sektorin palvelutuottajia.
- Rahan seuraisi valinnan tekevää potilasta.
- Työterveyshuollon tulisi keskittyä työperäisten sairauksien ehkäisyyn.

SITRAN MALLI

- Kansallinen tilaajarahoitaja-malli (Katira), jossa kaikki vastaavat lähipalveluista.
- Valtakunnalliselle tilaajalle.
- Monikanavaisesta rahoituksesta luovutaan.
- Järjestämisvastuu pois kunnilta.
- Terveystieteiden raha kulkee kansalaisen repussa.
- Palvelun voi tuottaa julkinen tai yksityinen taho.
- Kansalaisella laaja valinnanvapaus.

SUOMEN KESKUSTAN KOTIKUNTA-MAAKUNTA-MALLI

- Kotikunnat / nykyiset kunnat vastaavat lähipalveluista.
- Laajempia hartiota vaativat palvelut maakunnittain: esim. perusterveydenhoito, erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, toisen asteen koulutus.
- Rahoitus järjestäjälle eli maakunnalle.
- Päättäjät suorilla vaaleilla maakuntavaltuustoon tai valitaan kunnanvaltuutetuista.

RUOTSIN MALLI

- Terveystieteiden kokonaisuudessaan 20 maakäräjäalueen vastuulla, sosiaalipalvelut kunnilla.
- Maakäräjät määrittelevät palvelut ja palveluiden tuottajille maksettavat korvaukset.
- Palveluja saavat tarjota julkinen, yksityinen ja kolmas sektori.
- Asiakkaan valinnanvapaus. Raha seuraa potilasta.

Kenellä leikkaa?

Kansa ei ole valmis.

Kysymme, mistä 25 kuntien vastuulla olevasta palvelusta voidaan leikata? Vain maahanmuutto ja kulttuuri nousivat kansalaisten listalle. Ne ovat alle prosentti kuntien kustannuksista.

Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä sivistys ovat kolme neljäsosaa kuntien menoista. Yli 90 prosenttia kansalaista katsoo, että palvelujen rahoitus on pidettävä nykytasolla tai sitä on lisättävä.

Kahden kolmesta mielestä kuntapalvelujen ryhmäkokoja, pätevyysvaatimuksia, henkilöstön mitoitusta ja palvelujen saatavuutta koskevia vaatimuksia tulisi tiukentaa tai säilyttää nykyisellään. Tälläkään tiellä ei siis säästöissä edetä.

Ministeriöt eivät ole valmiita leikkaamaan kuntien tehtävistä kuin ehkä prosentin tai pari. Jonkin verran ollaan valmiita siirtämään tehtäviä kunnilta valtiolle. Se ei auta kestävyysvajeeseen. Sama julkinen maksaja valtiokin on.

On kysytty: Kuka tämän patin leikkaa? Pikemminkin pitää kysyä: Kenellä leikkaa?

Suomeen on rakennettu aikojen saatossa eriskummallinen, muusta maailmasta poikkeava malli. Siitä on tehty oma itsenäisen vahvan peruskunnan oppi.

Sen mukaan jokainen kunta kokee olevansa itsenäinen ja vahva. Se on totta. Mutta vahvuus ei ole taloudellista laatua. Edes suuret kaupungit eivät pärjää täysin omillaan.

Koko palvelujärjestelmä on ajateltava uusiksi. Kaikkia tapoja, joilla itse pidämme huolta itsestämme, on vietävä eteenpäin. Kuntalaisen on saatava itse valita, mistä palvelun hankkii. Kuntayhteisöjä työpaikkoina on kehitettävä. Hyvinvointialan pienyrittäjyyttä, osuuskunnat mukaan lukien, on edistettävä.

Kalliiden palvelujen järjestämisvastuu on koottava yksittäisten kuntien sijasta avoimessa taloudessa pärjääville alueille. Samalla lähi- ja suora demokratiaa on vahvistettava.

Valtakunnallisesti on luotava yksi kansallinen tietojen vaihdon kanava, joka yhdistää kaikki julkiset palvelut ja tietotekniset ratkaisut toisiinsa. Se ei tapahdu kuntavetoisesti. Valtion on otettava vahva vetäjän rooli.

Jos näin ei tehdä, leikkaa kyllä. Kiinni.

Antti Mykkänen
 päätoimittaja

*Kaks on
 myös
 facebookissa.*

polemiikki⁴/2013

Pääkirjoitus

3

Ajassa:

KAKSin kansalaisgallup

Vanhustenhuollosta ei leikata!

6

Tietokaks:

Markkinaliberalisti ja kommunisti
hyvinvointitalkoissa

8

Kolumni:

Vesitornin juurella

11

Osuuskunnista yksi tie muutokseen?

12

Sopimusten sisältöä
avattava valtuutetuille

20

Tutkitusti korjausvelka:

Salaisuus pinnan alla

24

Tätä tutkin:

Leipäjonot vain osa ruoka-apua

26

Numerotauki

27

Lopuksi väitän

28

Polemia-sarjan
tuoreet kirjailijat
Yrjö Hakanen ja Wille
Rydman kohtasivat.
SIVU 8

Osuuskunnissa
mahdollisuus?
SIVU 12

Lisävalaisua
konsernitalouteen.
SIVU 20

Salaisuus pinnan alla.
SIVU 24

Kuka kehtaa
väittää ja mitä?!
Lue takakannesta
ja ota kantaa.
kaks.fi
Käytä puheenvuoro.

Polemiikki on Kunnallisanalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 23 200. Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallisanalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, toimisto@kaks.fi
Päätoimittaja: Antti Mykkänen Toimitusneuvosto: Antti Mykkänen, Veli Pelkonen, Eeva-Liisa Hynynen ja Minna Ruusinen.
Toimitus ja ulkoasu: Miks' ei! Oy, Huvilakatu 17, sisäpiha, 00150 Helsinki 040 5408494, miksei@kaks.fi
Paino: Kirjapaino Uusimaa ISSN 1455-6022. Aikakauslehtien Liiton jäsenlehti.

Tavoitteena kunnan ja kuntalaisten hyvinvointi

Tohmajärvellä vuodesta 2005 kunnanjohtajana toiminut **Olli Riikonen** kantaa vastuuta kuntalaisten hyvinvoinnista ja oman kunnan elinvoimaisuuden säilyttämisestä. Noin 5000 asukkaan Tohmajärvi irtaantui Helli-liikelaitoksesta viime vuoden lopussa ja kokonaisulkoisti kuntalaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutuksen Attendolle kilpailutuksen jälkeen. - Ensimmäinen tavoite oli kustannustason saanti hallintaan ja raportoinnin sujuvuus. Näyttää, että siinä on onnistuttu. Tavoitteena on myös palvelujen parantaminen, sanoo kunnanjohtaja Riikonen. Tohmajärvi on yksi kolmesta suomalaisesta kunnasta, joka on ratkaissut sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamisen Attendo Kuntaturvalla.

Riskitön vaihtoehto

Kuntaturva on Attendon kehittämä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä, jossa Attendo sitoutuu kokonaisvaltaisesti huolehtimaan kaikkien kunnan asukkaiden sosiaali- ja terveyspalveluista, päivähoitoa ja ympäristöterveydenhuoltoa lukuun ottamatta. Kuntaturvalle määritetään yhdessä kunta-asiakkaan kanssa kiinteä hinta ja laatumittarit, joilla palvelujen toteuttamista seurataan. Kunnalle palvelu tuo täyden ennakoitavuuden menoissa ja riskittömyyden, sillä taloudellinen riski toiminnan onnistumisesta on Attendolla ja käytännön toimia valvovat AVI ja Valvira.

Lähidemokratia taattu

Menopuolen lisäksi päätöksiä tehtäessä vaakakupissa painavat palvelut.

- Meillä lääkäri- ja hammaslääkäripalvelut oli kustannusten lisäksi toinen kriittinen tekijä. Lääkäreiden saatavuudessa ja pysyvyydessä on ollut ongelmia pitkään. Lisäksi kolme pitkän virkauran tehnyttä hammaslääkärää oli eläköitymässä. Kokonaisulkoistus oli ainoa järkevä vaihtoehto, kertoo Riikonen, joka haluaa turvata lähipalvelut kuntalaisille.

- Yleisessä keskustelussa puhutaan palvelujen turvaamisesta perusteena suuremmille kunta- ja sote-yksiköille.

Monesti se tarkoittaa kuitenkin palveluiden etääntymistä. Palveluja voidaan tuoda myös lähemmäksi. On esimerkiksi tarkoituksenmukaista tuoda erikoislääkäri lähipalveluksi sovittuna päivänä ja hoitaa potilasvirtaa paikallisesti, jatkaa kunnanjohtaja.

Kuntaturva-malli hyödyttää monin tavoin, sillä se työllistää kuntalaisia ja tukee paikallista yrittäjyyttä, mikä puolestaan tuo lisätuloja kuntaan. Kuntaturvassa päätösvalta ja ohjaus sote-asioissa säilyvät kokonaan omassa kunnassa, sillä palvelujen johto toimii kunnanhallituksen ja -valtuuston alaisuudessa.

Miten palvelut toimivat käytännössä?

Lue Olli Riikosen päivitys Tohmajärven Facebook-sivulta 11.9.2013.

Kysy lisää:

Timo Wikberg
myyntijohtaja, Attendo
puh. 040 549 0402
timo.wikberg@attendo.fi

**Attendo Kuntaturva
pähkinäankuoressa**

- Attendo vastaa kunnan sote-palveluista kokonaisratkaisuna.
- Sopimuskauden kustannukset ovat kiinteät eli kunta maksaa palveluista etukäteen sovitun vuosikustannuksen ja taloudellinen riski on Attendolla.
- Attendo on vastuussa yhdessä sovittujen palvelujen laatuksiteereiden täyttymisestä.
- Palvelujen johto toimii kunnan toimielinten alaisuudessa ja valvonnassa.
- Kuntaturvasopimus pystyy turvaamaan ja integroimaan pienen kunnan sote-palvelut tarvittaessa nykyisten sote-linjojen mukaisiin terveyspiireihin.

Tohmajärvi

- sijaitsee Pohjois-Karjalan kaakkoisosassa, Keski-Karjalan seutukunnassa Venäjän rajalla
- noin 5 000 asukasta
- asukkaista 74,4 % alle 65-vuotiaita
- pinta-ala 895 km², josta vesistöjä 58 km²
- etenkin rajaliikenne työllistää, myös palveluajat ja maatilat tarjoavat työtä
- erityistä: äidinkieltään venäjää puhuvia maahanmuuttajia on nelisen prosenttia väestöstä, mikä on väkilukuun suhteutettuna eniten Suomessa.

Tohmajärvi

Attendo Kuntaturva

Integroitu Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä – uranuurtaja Suomessa

KANSALAISET KUNTAPALVELUISTA:

VANHUSTENHUOLLOSTA EI LEIKATA!

Kansalaiset haluavat kuntien vanhuspalvelut kuntoon. Näin kertoo tuore Ilmapuntari 2013 -tutkimus.

Pääministeri **Jyrki Kataisen** (kok.) hallitus on luvannut vähentää kuntien tehtäviä miljardilla eurolla vuoteen 2017 mennessä, mutta kansalaiset näyttävät haluavan, että kunnat vastaavat edelleen merkittävästä osasta peruspalveluja ja että palveluiden rahoitukseen ei juuri kosketa.

TNS Gallup Oy:n Kunnallisalan kehittämissätiölle toteuttama Ilmapuntari 2013 -tutkimus paljastaa, että kansalaisten mielestä kuntien tulisi järjestää jatkossa ainakin lasten, nuorten ja vanhusten keskeiset palvelut.

Lisäksi enemmistö tutkimukseen haastatelluista katsoi, että kuntien valtionosuuksia pitäisi ainakin vanhushuollossa

pikemminkin lisätä kuin leikata.

Tutkimuksessa selvitettiin laajalti kansalaisten suhtautumista kuntien tehtäviin ja palveluiden järjestämisvastuuseen. Kansalaisilta kysyttiin, mikä olisi oikea taho järjestämään 25 eri kuntapalvelua: kunta, maakunta, valtio, yritykset vai kolmas sektori. Vastaajien piti jokaisen tehtävän kohdalla kertoa myös se, tulisiko rahaa ja resursseja lisätä, säilyttää ennallaan tai vähentää.

Suuria muutostoiveita kansalaisilla ei näytä olevan. Kuntien ja kuntayhtymien voimavarat eri palveluiden hoitamiseksi haluttaisiin säilyttää ennallaan, vaikka kuntatalouden säästöpaineeet tunnistettiin.

Vanhusten palveluiden heikosta laadusta käyty julkinen keskustelu näyttää purevan: peräti 52 prosenttia vastanneista haluaa lisätä vanhustenhuollon resursseja – ja lisäksi kaksi viidesosaa säilyttäisi resurssit nykyisellä tasolla.

Tutkimukseen vastanneista kansalaisista selvä enemmistö torjui väittämän, jonka mukaan vanhuksista välitettäisiin ja huolehdittaisiin hyvin.

Yli kaksi viidesosaa vastanneista olisi halukkaita lisäämään myös perusterveydenhuollon ja lastensuojelun voimavaroja.

Lupa leikata maahanmuuttopalveluista ja kulttuurista

Vanhuspalveluja, perusterveydenhuol-

mukaiset

toa ja lastensuojelua lukuun ottamatta eri palveluiden resurssointi haluttiin pitää valtaosin nykyisellä tasolla.

Vain kahdesta palvelusta oltiin valmiita selkeästi leikkaamaan: maahanmuuttoon liittyvistä paleluista sekä kulttuuripalveluista - pois lukien kirjasto- ja tietopalvelut.

Tutkimuksen mukaan selkeimmin kuntien käsissä halutaan pitää lasten päivähoito, nuorisotyö, peruskoulu, vanhus-tenhuolto ja mahdollisesti myös kirjastot.

Entä terveydenhuolto? Kaksi viidesosaa vastanneista luovuttaisi erikoissairaanhoidon valtion vastuulle. Yli kaksi viidesosaa katsoo, että perusterveydenhuollon järjestämisvastuu kuuluu kun-

nalle. Jokseenkin neljännes siirtäisi vastuun kuntien yhteistyönä maakunnalle ja viidennes luovuttaisi perusterveydenhuollonkin valtion käsiin.

Minkä järjestäjätahon kautta palvelut turvattaisiin kokonaisuudessaan parhaiten haettaessa myös säästöjä? Eniten kannatusta saa kuntien yhteistyö maakuntatasolla. Sen puolesta liputti 71 prosenttia vastanneista.

Tutkimuksessa kysyttiin myös kuntaliitoksista. Enemmistö kansalaisista arvioi, että jatkossa kuntien tulisi olla riittävän suuria pärjätäkseen. Silti vain vähän yli kolmannes vastanneista kannattaa oman asuinkuntansa kuntaliitosta naapurikuntien kanssa. •

NÄIN TUTKIMUS TEHTIIN

- TUTKIMUSAINEISTO ON KOOTTU GALLUP KANAVALLA LOKAKUUSSA 2013.
- HAASTATELTIIIN YHTEENSÄ 1158 KANSALAISTA.
- VASTAAJAT EDUSTAVAT 18-75 VUOTTA TÄYTTÄNYTTÄ VÄESTÖÄ AHVENANMAATA LUKUUNOTTAMATTA.
- TUTKIMUKSEN TULOSTEN VIRHEMARGINAALI SUURIMMILLAAN KOLME PROSENTTIYKSIKKÖÄ SUUNTAANSA.
- KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖN TUTKIMUKSEN TOTEUTTI TNS GALLUP OY.

Katso lisää:

Ilmapuntari 10/2013 -raportti on luettavissa kokonaisuudessaan KAKSin verkkosivuilla.

teksti | Eeva-Liisa Hynynen kuva | Merja Ojala

POLEMIA-SARJASSA KAKSI KRIITTISTÄ PUHEENVUOROA:

Markkinaliberalisti ja kommunisti hyvin

Kolme keskeistä kirjasi teesiä ns. hyvinvointiyhteiskunnan - palveluiden - pelastamiseksi?

Wille Rydman:

Julkisen sektorin ei tarvitse eikä pitä tehdä kaikkea itse. Palveluiden tuotantotapoja pitää merkittävästi monipuolistaa nykyisestä. Julkisen sektorin velkaantuminen on pysäytettävä, muutoin edessä on lopulta Kreikan kaltainen katastrofi.

Yrjö Hakanen:

On muutettava tulonjakoa työn ja pääoman välillä palkansaajien hyväksi ja on palautettava kunnille valtion niiltä leikkaamaa rahoitusta. Toiseksi peruspalvelut tulee järjestää pääsään-

töisesti kuntien omana toimintana ja lähipalveluina.

Lisäksi tarvitaan uusi paikallishallinnon malli, jossa yhdistyvät pohjoismainen kuntien laaja hyvinvointitehtävä ja vahva itsehallinto, Latinalaisesta Amerikasta alkaneeseen osallistuvaan budjetointiin nojaava lähidemokratia sekä eurooppalaiseen kolmiportaiseen paikallishallintoon kuuluva vaaleilla valittava maakuntavaltuusto.

Määrittele yksilön ja yhteiskunnan suhde.

W.R.: Yhteiskunta koostuu yksilöistä. Mikään yhteiskuntamalli ei voi taata yksilön onnellisuutta. Vapaa yhteiskunta mahdollistaa sen, että yksilö voi

tavoitella omanlaistaan hyvää elämää. Yhteiskunnan tehtävä on suojata yksilön vapautta. Yhteiskunnan huolenpito tulee rajoittaa vain niihin yksilöihin, jotka aidosti eivät omillaan pärjää.

Y.H.: Yhteiskuntaa hallitsevat nyt finanssimarkkinat ja suuryhtiöt. Yksilö on alistettu palvelemaan taloutta, johon demokratia ei ulotu. Yksilö ja yhteiskunta pitää vapauttaa finanssimarkkinoiden vallasta.

Kiteytä kuntien ja maakuntien rooli yhteiskunnassa.

W.R.: Valtion ei tule pakottaa kuntia yhteen muottiin. Se, mikä toimii pienessä kunnassa, ei välttämättä toimi

Wille Rydman:
Unelmasta painajaiseksi?
– Kuinka hyvinvointivaltio
syö itse itsensä.
*Polemia-sarja 90, teos ilmestyi
syyskuun lopulla.*

Yrjö Hakanen:
Markkinoiden vai ihmisen hyväksi
– kommunistin puheenvuoro.
*Polemia-sarja 91, teos ilmestyi
lokakuun lopulla.*

vointitalkoissa

isossa. Kunnilla pitää olla laajat mahdollisuudet huomioida paikalliset erityispiirteet ja toimia niiden mukaan. Maakunnilla on roolinsa niillä sektoreilla, joilla kunnat katsovat hyötyvän-
sä ylikunnallisesta yhteistyöstä.

Y.H.: Kunnan päätehtävä on turvata peruspalvelut kaikille asukkaille ja toteuttaa lähidemokratiaa. Maakuntien tasolle voi koota erikoissairaanhoidon ja nyt hajanaisen aluehallinnon.

Arviosi Kataisen hallituksen kunta- ja sote-uudistuksien linjauksista.

W.R.: Kuntauudistuksen taustalla olevat huolet ovat perusteltuja. Syrjäseu-

tujen kuntien ikärakenne on kestä-
mätön. Kasvukeskuksissa puolestaan kehyskunnat harjoittavat usein epä-
tervettä osaoptimointia keskuskun-
tien kustannuksella. Valitettavasti kuntauudistusta on kuitenkin johdettu
harvinaisen taitamattomasti. Hallitus on hukannut anteeksiantamattoman
paljon aikaa silkkään koheltamiseen.

Y.H.: Hallituksen linja romuttaisi lä-
hipalvelut ja lähidemokratian. Tästä
hyötyvät lähinnä yksityiset palvelu-
markkinat. Uudeksi lähtökohdaksi tu-
lee ottaa lähipalvelujen turvaaminen
ja eriarvoisuuden vähentäminen, kun-
tien rahoituksen vahvistaminen ja lä-
hidemokratia.

**Kuinka korkea saa olla kunnallis-
veroprosentti? Tulisiko sille
asettaa katto? Entä kuntien
velkaantumiselle?**

W.R.: Jos kunnallisvero nousee liiaksi,
alkavat ihmiset äänestää jaloillaan. Se-
kä kuntien että valtion velkaantumista
tulisi rajoittaa esimerkiksi velkakatolla,
budjettien alijäämärajoituksilla tai tiu-
koilla määränemmistövaatimuksilla.
Velkaantuessaan yhteiskunta lähettää
laskun nykyisestä hyvinvoinnistaan
tulevien sukupolvien maksettavaksi.

Y.H.: Kunnallisvero progressiiviseksi,
pääomatulot pantava kunnallisverol-
le ja kuntien osuutta yhteisöveroista
nostettava. Perumalla lisäksi valtion-

jatkun >

jatkuu >

osuuksien leikkauksia ratkeaa myös kuntien velkaongelma.

Kunnilta on luvattu kuoria tehtäviä miljardilla eurolla pois. Millaisista tehtävistä voitaisiin luopua?

W.R.: Kuntien tehtäviä tulisi vähentää selvästi. Se, että kuntien velvoitteita karsitaan, ei välttämättä tarkoita, että kunta lakkaisi suorittamasta kyseisiä tehtäviä. Se vain antaa kunnille lisää omaa harkintavaltaa ja mahdollisuuksia toteuttaa palvelunsa omalla tavallaan.

Y.H.: Ministeriöidenkin selvitykset osoittavat, että miljardia ei voi karsia ellei pureta osa palveluista tai siirretä tehtäviä valtiolle. Palvelujen karsimisen sijasta peruttakoon yhteisöveron

alennus ja valtionosuusleikkauksia.

Mitä Wille Rydman haluaa sanoa kommunisti Yrjö Hakaselle kuntien tulevaisuudesta? Entä Yrjö Hakasen markkinatalouden puolesta liputtavalle Wille Rydmanille?

W.R.: Velkaantuva kunta syö tulevien veronmaksajiensa lautaselta. Kaikki hyvinvointi syntyy viime kädessä työnteolla, ja jotta voisi olla verotuloja, täytyy olla myös veronmaksajia. Hyvä kunta huolehtii siitä, että siellä viihtyy sekä työteliäs veronmaksaja että työllistävä yritys.

Y.H.: Ongelmana ei ole hyvinvointivaltion kasvu, jota arvostelet vaan hallitsemattomasti kasvavat finans-

simarkkinat. Globaali kapitalismi on kuin kohti tuhoa kiihdyttävä Titanic. Hyvä elämä ja ihmiskunnan tulevaisuus eivät voi perustua systeemiin, jossa kaikki on kaupan ja jossa vallitsevat vahvemman oikeuteen perustuvat viidakon lait. Siksi tarvitaan 2000-luvun sosialismia. ●

Polemiikin lukijatutkimukseen vastanneiden kesken suoritetussa arvonnassa Onnetar suosi seuraavia henkilöitä:

Rantasipi-kylpylälahjakortin kahdelle voittivat **Timo Karhu** ja **Riitta Korhonen**. Holiday Inn-lahjakortin kahdelle voitti **Hilkka Säävälä** ja Cumulus-lahjakortin kahdelle saivat **Seppo Koskinen**, **Saija Nurmela** ja **Veikko Timonen**.

Standardit ajan tasalla SFS ONLINE -palvelussa

Standardien avulla voitte lisätä turvallisuutta, varmistaa tuotteiden yhteensopivuuden ja laadun sekä pienentää kustannuksia. Standardeja on monista eri aihealueista kuten jätehuolto, liikuntapaikat ja -välineet sekä rakennustuotteet.

Kun olet vastuussa työn teettämisestä, toteutuksesta tai valvot työn laatua, oman alasi standardit kannattaa hankkia käyttöön **SFS ONLINE** -palvelun kautta. Palvelussa standardikokoelma on aina ajan tasalla ja käytettävissä netissä. Voit valita tarvitsemanne standardit aiheen mukaisesti ryhmittäin tai yksittäin.

Ota yhteyttä, kerromme mielellämme lisää!

SUOMEN STANDARDISOIMISIIITTO **SFS** RY
Malminkatu 34, PL 130, 00101 Helsinki
Puh. 09 1499 3353 (myynti), faksi 09 146 4914
Internet www.sfs.fi, sähköposti sales@sfs.fi

Otava/ Suomen Kuvapalvelu Oy / Pertti Nisonen

Outi Pakkanen
kirjailija

Vesitornin juurella

PORVARISTON HILLITTY CHARMI... En oikeastaan pidä koko määritelmästä, vaikka olen itse siihen mitä suurimmassa määrin syypää. Juuri siten nimittäin luonnehdin kerran kirjallisen tuotantoni tärkeää miljöötä. Siitä on jo vuosia, mutta määritelmä jäi elämään niin kuin virhe sosi-aalisessa mediassa – ja minä saan luvan elää sen mukana.

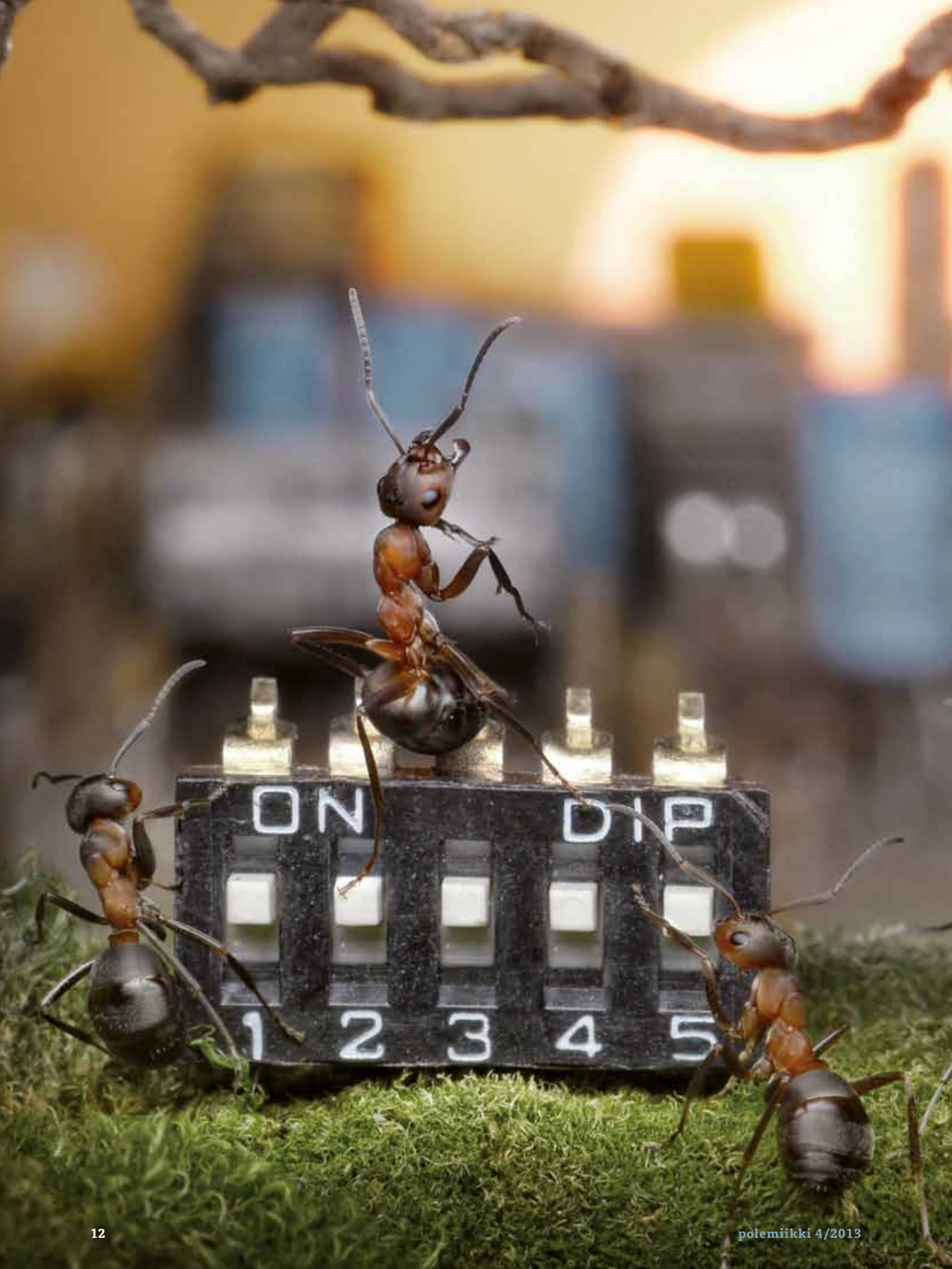
Kysymys on tietysti Lauttasaaresta, kaupunginosasta, joka liitettiin Helsinkiin vasta 1940-luvun loppupuolella. Muutin saarelle alle kaksivuotiaana, kävin siellä kouluni ja sain valkolakin, muutin kantakaupungin sydämeen ja vannoin, etten ikinä palaisi – ja palasin. Piti viipyä korkeintaan niin kauan, että iltatähti olisi kasvanut lukioikänsä. Poika on muuttanut jo vuosia sitten omilleen, mutta täällä minä yhä olen, saarella jolla kosteus on oikeasti kosteaa ja jolla tuulee melkein aina.

Oli kohtalainen kulttuurishokki palata, vaikka maantieteellisesti ei juuri muuta tarvinnut kuin ylittää silta. Saaren eteläosaa Vattuniemeä eli entistä teollisuusaluetta oli alettu rakentaa (liian) täyteen, mutta vanhassa Lauttasaaresta ei mikään tuntunut muuttuneen. Täällä pidetään vanhasta kiinni, radikaaleja uudistuksia enimmäkseen vastustetaan. Pelkkä ajatuskin metrosta oli ensi alkuun monelle saarelaiselle kauhistus, mutta protestointi vaimeni kummasti, kun aika pian selvisi, että koko asuinalueen (= omistusasuntojen) arvo tulisi nousemaan metron myötä...

Metrotunnelin räjäytykset on jo kestäty. Yksi taulu siinä rytäkässä tipahti seinältä, ei sen kummempaa. Nyt vain pidetään peukkuja, että suunnitelmat etenevät loppuun saakka aikataulussa. Silmähän tottuu yllättävän nopeasti, joten hyvinkin saattaa käydä niin, että jääme lopulta kaipaamaan metrotyömaiden oransseja aitauksia värikkäine piirroksineen.

Muistan hyvin, miltä multa tuoksui Steniuksen kauppapuutarhan kasvihuoneissa. Yli neljäkymmentä vuotta sitten sen tilalle Lauttasaarentien ja Otavantien kulmaan rakennettiin moderni ostoskeskus. Joillekin se edustaa edelleen tuon ajankohdan hienointa arkkitehtuuria, minusta se on pelkästään ruma – mikä ihana kiistanaihe! Ostari on jo päätetty purkaa ja tilalle rakentaa uusi, mutta rohkenen epäillä, että sinetöidystäkkin päätöksestä onnistutaan vielä valittamaan...

Meillä on kirjaimellisesti kirkko keskellä kylää, mutta sen korkea torni ei suinkaan ole Lauttasaaren maamerkki. Kun lähestyy saarta ja oikealla alkaa kohota sienimäinen vesitorni, tietää saapuvansa kotiin. Vesitorni on Lauttasaaren symboli, mutta sekin on päätetty purkaa. Korjaaminen ja ylläpito tulisi liian kalliiksi. Järki puolustaa päätöstä, mutta sydän puhuu toista. Siksi olen al-lekirjoittanut pro Vesitorni -adressin – ja tunnustaudun täten nurkkapatriootiksi. Saatan vielä jonakin päivänä muuttaa Lauttasaaresta, mutta Lauttasaari ei muuta minusta.

teksti | Pirjo Tuusa kuvat | Shutterstock ja Merja Ojala

“Hyvinvointivaltio on tullut tiensä päähän”

Osuuskunnista yksi tie muutokseen?

Yhteisiä palveluita voitaisiin järjestää nykyistä enemmän osuuskuntien avulla. - Vaihtoehtoja on pakko etsiä, koska nykymuotoinen hyvinvointivaltio on tullut tiensä päähän, tutkija Hagen Henry toteaa.

jatkun >

Hagen Henry johtaa Ruralia-instituutissa OPA-MA-tutkimusta, jossa selvitetään voisivatko osuustoiminnalliset palvelumallit ratkaista vanhuspalvelujen ja muidenkin kuntapalvelujen haasteita. Löytyykö kolmas tie kuntien oman toiminnan ja voittoa tavoittelevan yritystoiminnan rinnalle?

- Ensin tarvitaan yhteisymmärrys siitä, missä mennään, Henry sanoo. Hän on samaa mieltä kuin 27-vuotias kokoomuspolitiikko **Wille Rydman**, joka uskoo, että ”nykyistenkaltaisten sosiaalivaltioiden romahdus on varmaa”.

Kunnallissalan kehittämissäätien julkaisemassa ”Unelmasta painajaiseksi” kirjassa Rydman tuomitsee yli varojensa elävän sosiaalivaltion, joka on pystyttänyt kaikkia tasaisesti holhoavan koneiston. Eduskunnan kirjastossa on 42 hyllymetriä lakeja ja asetuksia, joista 13 hyllymetriä on suomalaisten omaa tuotantoa ja 29 metriä EU:n lainsäädäntöä.

- Olen analyysistä samaa mieltä kuin Rydman. Rahat ovat valtiolta loppumassa ja julkista sektoria pidetään yllä paljolti lainarahoilla. Globalisaatio on heikentänyt valtioita, jotka eivät enää pysty samoihin tekoihin kuin ennen, OTT, dosentti Hagen Henry tiivistää.

Tilanteen ratkaisusta tutkija on eri

mieltä kuin Rydman. Henry ei oletta, että jokainen ihminen on tulevaisuudessa oman onnensa seppä. Jokainen on kuitenkin vastuullinen aktiivisena toimijana.

Osuuskuntien perustaminen on tutkijan mielestä yksi mahdollisuus palveluiden uudistamisessa. Osuuskuntia voitaisiin kehittää esimerkiksi vanhus-tenhuoltoon, jossa Suomi jäi äskettäin aika heikolle sijalle maiden välisessä vertailussa. Vanhusten hyvinvointi-indeksillä mitattuna Suomi oli vasta 15. sijalla.

Irti standardisoinnista

Rahoituksen heiketessä nykyistä palveluideologiaa leimaa yhä enemmän byrokraattisuus ja standardisointi.

- Varataan 3 minuuttia pesuun, 5 pukemiseen ja 4 seurusteluun. Standardisointi ei kuitenkaan tyydytä ketään, koska ihmisten tarpeet ovat yksilöllisiä, tutkija konkretisoi.

Hänen mielestään tämä muoto hyvinvointivaltiosta on tullut loppupisteesensä. Asiakkaiden loputon arviointi, toimenpiteiden standardisointi ja tarkat asiakkaiden käsittelysäännöt eivät ole kestävä tie.

Kestävää ei ole myöskään ajatus palvelujen ostosta suoraan yksityisesti. Kuukauden hoito Helsingin Kustaan-kartanon vanhainkodissa maksaa oi-

keasti 5 000 euroa. Vain harvalla on varaa sellaiseen - jos ja kun eläkkeitä vielä jonakin vuonna ilmeisesti leikataan.

Ei asiakas, vaan kansalainen

Tutkija lähtisi luomaan palveluihin uutta pohjaa asennemuutoksin. Ikääntyvät nähdään nyt vain kasvavana kuluongelmana, vaikka ikääntyminen voi olla yhteisölle myös antoisaa.

- Itse koen vieraaksi sen, että vanhus alennetaan asiakkaaksi. Lähtisin siitä, että myös vanha ihminen on kansalainen, kuntalainen, citizen, jolla on velvollisuuksia ja oikeuksia osallistua omien palveluidensa järjestämiseen, hän toteaa.

Hänen mielestään erityisesti kuntien pitäisi muuttaa käyttäytymistään ja nähdä vanhat ihmiset aktiivisina osallistujina ja kuntalaisina.

Palveluosuuskunnissa ikäihmiset voivat olla jäseninä siinä kuin hoitajatkin. Kaikilla on osuuskunnan päätöksenteossa yksi ääni. Kunnat ja omaiset voisivat olla jäseniä osuuskunnassa tai ostaa osuuskunnan palveluita.

Vaihtoehtoja ajateltaessa ei pitäisi pelästyä kilpailulainsäädännön varjoa. Mielenkiintoisia esimerkkejä osuuskuntapalveluista löytyy Ruotsista, Italiasta ja Japanista, jotka ovat mukana tutkimusaineistossa.

”Kiinnostus kohdistuu enimmäkseen teknisiin innovaatioihin, joiden kehittämiseen on paljon helpompaa saada rahoitusta kuin sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen.

Vaihtoehto roboteille

Tutkimuksessa osuuskuntia ajatellaan vastavoimaksi roboteille. Harva tietää osuuskunnista, mutta moni on kuullut palveluroboteista.

- Kiinnostus kohdistuu enimmäkseen teknisiin innovaatioihin, joiden kehittämiseen on paljon helpompaa saada rahoitusta kuin sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen, Hagen Henry toteaa. Hänen mielestään sosiaaliset innovaatiot ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin tekniset.

Mutta miksi pitäisi ryhtyä vaivalloisiin muutoksiin? Päättäjät ja tutkijat markkinoivat muutoksen pakkoa, mutta tavallista ihmistä askarruttaa rahojen katoaminen. Suomi on varakkaampi kuin koskaan - miksi juuri nyt ei ole varaa lasten, vanhusten ja sairaiden hoitoon?

- Vastaus ei ole yksinkertainen, tut- *jatkun >*

Osuuskunnan kautta täsmäpalveluja

Vanhuspalveluja, erikoistuneita päiväkoteja, asiantuntijoiden yhteenliittymiä, omia peltöjä. Osuuskunnasta olisi moneksi. - Vain mielikuvitus asettaa rajoja, projektipäällikkö Niina Immonen sanoo.

Niina Immonen on askaroinut osuuskunta-aatteen parissa vuodesta 1998: neuvonut alkavia osuuskuntia Pirkanmaalla, tehnyt alalta väitöskirjan ja työskentelee nyt projektipäällikkönä Yhdessä yrittämään -hankkeessa.

Pirkanmaalle perustetaan joka vuosi 15-20 uutta osuuskuntaa, jotka myyvät työtä. Lisäksi syntyy vesiosuuskuntia. Sote-alalla hoito- tai hoivapalveluja tarjoava osuuskunta on harvinaisuus.

Immonen on odottanut sote-alan osuuskuntien nousua, toistaiseksi turhaan. Hän kysyy, onko peli jo menetetty ja markkinakenttä kaluttu.

- Pienet yritykset on syöty tai ostettu ulos. Jäljellä on lähinnä vain isoja kansainvälisiä yrityksiä. Juna taisi jo mennä,

Immonen suree.

Lastensuojelussa on vielä pieniä yrityksiä, mutta ostoksia tehdään. Niin kauan kuin tuotot ovat riittäviä, isot yritykset pysyvät Suomessa esimerkiksi terveydenhuollossa.

Rajoitettua voitonjakoa

Niina Immonen toivoo kuitenkin, että julkisissa hankinnoissa tuettaisiin yrityksiä, jotka rajoittavat voitonjakoa. Sosiaali- ja terveysalalle sopisivat pienet, yhteiskunnalliset yritykset. Alan tavoitteet ovat yhteiskunnallisia ja sosiaalisia.

Osuuskunta sopisi sote-alalle osakeyhtiötä paremmin. Osakeyhtiön tavoite on yleensä tuottaa voittoa omistajilleen, joskin yhtiöjärjestyksessä tätä voidaan rajoittaa.

Osuuskunnan ensisijainen tavoite on jäsenen elin-

keinon tai talouden tukeminen liiketoimintaa harjoittamalla. Osuuskunnankin tavoite on usein voiton tuottaminen, mutta hyötyjä on osuuskunnan omistaja/jäsen, joka on usein myös osuuskunnan työntekijä. Osuuskunnassa on harvoin ulkopuolisia sijoittajaosapuolia, jotka odottavat voittoa sijoittamalleen pääomalle.

Niina Immonen toivoo, että osuuskunnan perustaminen innostaisi esimerkiksi ikäihmisiä, jotka eivät miellä itseään tulevaisuudessa vanhainkotiin makaamaan. Itse sijoittaen ja tuottaen vanhuksien palvelut voisivat saada toimivamman palveluja paremmin.

jatkun >

Yhdessä yrittämään -hankkeen projektipäällikkö Niina Immonen on odottanut sote-alan osuuskuntien nousua jo pitkään.

jatkuen > kija varoittaa. - Julkisen sektorin rahoitus kertyy yhä enemmän lainoista. Kyse on myös priorisoinnista: yhteiskunnassa on vähemmän tasa-arvon kannatusta kuin sotien jälkeen.

Arvostetaan aktiivisuutta

Valtioiden heikentyminen uhkaa sosiaa-

lisista tulonsiirroista riippuvaisia kansalaisia. Tutkija kuitenkin väläyttää valonkajoa: huonosti voivan hyvinvointivaltion tilalle voidaan kehittää hyvinvointiyhteiskunta, jossa arvostetaan kaikkien kansalaisten aktiivisuutta. Mutta uuden hapuilu ei ole helppoa. Simsalabim-ratkaisuista ei kannata haaveilla.

- Apua voi löytyä eri osapuolten yhteistyön lisäämisestä. Tarvitaan sekä valtiota ja julkisia instituutioita, yrityksiä, joiden yksi muoto ovat osuuskunnat että yksityisiä kansalaisia ja yhdistyksiä. Näiden voimia pitää pystyä yhdistämään, tutkija toteaa. •

jatkuen > Meirän pelto on innostava poikkeus

Osuuskunta sopisi hyvin myös lasten päivähoitoon. Samanmieliset voisivat perustaa luomuruokaan ja liikuntaan pannotavan päiväkodin.

- Onko kuitenkin niin, että ihmiset eivät halua miettiä tällaisia asioita. Ei arvosteta sitä, että päiväkotia pitää yllä yhteinen osuuskunta eikä "vieras" osakeyhtiö.

Poikkeuksiakin on. Pirkanmaalla Meirän pelto-osuuskunta on vuokrannut 3 hehtaaria maata ja palkannut ammattipuutarhurin viljelemään juureksia ja vihanneksia. Samalla on saatu kiva puuhapaikka: facebookissa notkumisen sijaan voidaan harrastaa palkitsevaa kitentäytystä omalla maalla koko perheen voimalla.

Uudesta laista vauhtia 2014

Niina Immonen uskoo, että osuuskuntien perustaminen saa vauhtia uudesta osuuskuntalaista, joka tulee voimaan vuoden 2014 alusta. Laki antaa vaihtoehtoja toiminnalle ja rahoitukselle.

On mahdollista perustaa yhden hengen osuuskunta, joka on vaihtoehto toiminimelle. Osuuskunnassa voi olla pieniä ja suuria toimijoita ja äänivallassa voi olla 20-kertainen ero

jäsenten välillä. Toki voidaan säilyttää myös myös yksi ääni/jäsen -periaate.

- Uusi laki voi edistää pääomaintensiivisempien osuuskuntien syntyä, Immonen arvioi. Nykyisin osuuskunnan muodostavat usein tietoa tai taitoja myyvät asiantuntijat eikä pääomia juuri tarvita.

Osuuskunta ei ratkaise hoivan rahoitusta

Kävisikö osuuskunta hoivan tuottamiseen? Työ- ja elinkeinoministeriön kehitysjohdaja **Ulla-Maija Laiho** toivoo, että asiaa lähdetäisiin rohkeasti kokeilemaan.

- Ikääntyneet ihmiset voisivat perustaa hoivaosuuskunnan ja saada palveluja, joita itse haluavat ja arvostavat, hän sanoo.

Osuuskunnan pitäisi olla suuri. Osuuskunta voisi yhdistää yritystoimintaa ja vapaaehtoistyötä. Mutta jos pääomia ei tarvita, myös yhdistys voi hoitaa tarpeet. Esimerkiksi Loppukiri-yhteisössä Helsingissä ihmiset omistavat asuntonsa, mutta ovat sitoutuneet tuottamaan muun muassa ateriapalveluja vapaaehtoistyönä yhdessä. Tanskassa on vanhusten yhdistysten ylläpitämiä harrastus- ja kahvilapalveluja vanhusten asuintaloissa.

Osuuskunta ei sinällään

Meirän pelto osuuskunta

Meirän pelto otti tänä kesänä ensimmäisen mehiläisjaokkeensa ja ensi kesänä on luvassa hunajaakin omasta takaa.

ratkaise hoivan rahoituksen ongelmaa. Vanhusten on vaurauduttava realisoimaan omaisuuttaan hoivan ostamiseksi.

- Kainuussa ja Itä-Suomessa on hoivakodeissa yllättävän paljon itsemaksavia asukkaita. Moni on myynyt metsää hoidon rahoittamiseksi, Ulla-Maija Laiho kertoo.

Hoiva maksaa minimissään 3 600 e/kk

Yrittäjien kanssa keskustellessa on selvinnyt, että säälinen hoito maksaa vähintään 120 euroa vuorokaudessa eli 3 600 euroa kuukaudessa. Puskaradiossa kiittää tieto hoitopaikoista, jot-

ka ovat oikeasti hyviä.

- Maaseudulta löytyy hoivakodeista rehevää meininkiä. Suurissa kaupungeissa kilpailutusten koko rajoittaa pienten yritysten mukaan pääsyä. Pienet eivät pärjää, Ulla-Maija Laiho harmittelee.

Tutkimusten mukaan ikääntyvät ovat valmiita maksamaan palveluista. Tämän turvaamiseksi Laiho kehittäisi rahoitusmalleja, joissa oma asunto myydään rahoitusyhtiölle, mutta ei kerralla. Pääomaa käytettäisiin vähitellen ja jos sitä henkilön kuollessa jäisi jäljelle, tehtäisiin "kliiraus", jossa perillisetkin saisivat osansa. •

Ministeri Paula Risikko: **Terveyskeskusosuuskuntia kannattaa pilotoida**

Terveyspalvelujen tuottamiseen tarvitaan uusia tapoja. Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikon mielestä kannattaa kokeilla, voiko esimerkiksi terveyskeskusta pyörittää työntekijöiden ja asiakkaiden muodostama osuuskunta.

Paula Risikko pohti osuuskuntaideaa puheessaan Peräseinäjoella kesällä. Ministeri kaipaa uusia ideoita myös terveyspalvelujen tuottajapuolelle. Hän toivoo Sitralta löytyvän tukea pilotointiin.

- Kun raha alkaa kulkea potilaan mukana, vastakkainasettelua julkisen ja yksityisen välillä pitäisi vähentää. Julkisen puolen tulee pitää piu-

hat käsissä, mutta palveluja voidaan täydentää yksityisillä vaihtoehtoilla, hän sanoo.

Yhteiskunnallinen yritys voisi olla muodoltaan osakeyhtiö tai osuuskunta. Risikon ajatuksena on, että terveyskeskusosuuskunnassa voisi olla omistajina koko henkilöstö ja jopa asiakkaat.

Tällainen toimija voisi motivoida henkilöstöä ja sitouttaa asiakkaita hoitoon ja

myös sairauksia ennaltaehkäiseviin ponnistuksiin.

Kokeilu Hämeenlinnassa?

Missä terveyskeskusosuuskuntaa kokeiltaisiin? Hämeenlinnan Terveyspalveluliikelaitoksen toimitusjohtaja **Risto Mäkinen** on kiinnostunut asiasta.

Nykyisillä ehdoilla terveyskeskukset eivät ehkä pärjää, kun potilaiden valinnanvapaus lisääntyy terveydenhuollossa.

Terveyskeskuksen toimijavaihtoehtoja on nykyisin neljä: terveyskeskus yhtenä tilivirastona kunnan budjetissa, lähes samoin periaattein

toimiva liikelaitos, kunnan omistama osakeyhtiö tai palvelun ulkoistaminen yksityiselle yritykselle.

Toimitusjohtaja Risto Mäkinen toivoo, että kehitettäisiin myös viides terveysasemavaihtoehto.

- Osuuskunnassa päämääränä ei olisi voiton taivottelu, vaan se, että homma saadaan toimimaan. Kyseessä voisi olla myös sosiaalinen osakeyhtiö, jonka säännöissä todettaisiin, ettei tarkoituksena ole tuottaa voittoa.

Mukaan pitäisi ottaa lääkärin, hoitajat ja asiakkaat. Osuuskunta voisi myös paljasta tuottavuuden nostajia. •

**Mitä on vastuu
suomalaisen
hyvinvoinnista?**

Potilaan vapautta vertailla
vaihtoehtoja ja valita
hoitopaikkansa

Avoimuutta terveyspalveluiden
laadusta ja kustannuksista

Julkisen ja yksityisen sektorin
kumppanuutta

Innovaatioita ja investointeja

Toimiva terveydenhoito on elinkeino-
elämän ja kansalaisten etu. Haastamme
kaikki keskusteluun.

Terveystalo

KUNNILLE TUKEA SÄHKÖISTEN PALVELUJEN SISÄÄNAJOON

Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SAdE-ohjelma) hankkeissa rakennettut sähköiset palvelut helpottavat ja nopeuttavat monenlaista asiointia ja kuntalaisvaikuttamista jo usealla paikkakunnalla. Valmiiden SAdE-palvelujen käyttöönottoon on tarjolla monipuolista asiantuntijatukea. Kunnat voivat hyödyntää sitä esimerkiksi käyttöönottoprojektien toteutuksessa, palvelujen kuntalaisviestinnässä, erilaisissa kehittämisryhmissä sekä osallistumalla käyttäjäkoulutuksiin ja -valmennuksiin.

Valtakunnallinen, valtion ja kuntien yhteinen SAdE-ohjelma on päässyt hyvään vauhtiin. Sähköisten palvelujen yhdistäminen hallinnon ja kuntalaisten kannalta mahdollisimman toimiviksi ja joustaviksi kokonaisuuksiksi parantaa jo monella paikkakunnalla palvelutasoa, nopeuttaa asioiden käsittelyä ja tuo kustannussäästöjä.

Konkreettisia esimerkkejä SAdE-ohjelman palveluista löytyy muun muassa rakennusvalvonnasta, opetustoimesta sekä sosiaali- ja terveystoimesta. Niissä kaikissa sähköisten asiointipalvelujen ja tietojärjestelmien yhdistäminen on helpottanut kuntalaisten asiointia ja viranhaltijoiden työtä kunnissa, kuntayhtymissä ja valtionhallinnossa.

SAdE-kehittämisrahoilla ei voida rahoittaa kuntien ja valtion virastojen palveluihin

Tapio Matinmikko

Sähköisen palvelun käyttöönottoon kannattaa panostaa

Monessa kunnassa ja kaupungissa mietitään tälläkin hetkellä, kuinka oma toiminta saataisiin kustannustehokkaammaksi ja asiakaslähtöisemmäksi sähköisten palveluiden avulla. Teknisiä ratkaisuja ja sähköisiä palveluja on jo tarjolla, mutta niiden lopullista toimivuutta ja vaikuttavuutta jäädään usein arvioimaan. Lopputulemana on, että hankkeita lykätään kalliiden takaiskujen pelossa eteenpäin.

Tilanteen on havainnut myös Oulun kaupungin tietohallintoasian-tuntija Tapio Matinmikko. Suuremmissa kaupungeissa sähköisten palvelujen kehittämiseen ja käyttöönottoon saattaa vielä löytyä osaamista ja resursseja, mutta pienemmissä kunnissa tilanne voi olla toinen. Niissä projektit mielletään

usein vaikeiksi, raskaiksi ja kalliiksi.

Arkuutta ja harkintaa on lisännyt sekin, että nimenomaan epäonnistuneet ICT-hankkeet ja niissä mukana olleet toimijat ovat saaneet julkisuutta. Onnistumistensa sijaan kerrotaan harvemmin, vaikka niitä on julkisella sektorilla useita ja lopputulemana on saatu selvää toiminnantehostumista sekä kustannussäästöjä.

Hyvä suunnittelu ja huolellinen käyttöönotto ovatkin kokonaisuudessaan onnistuneen ICT-hankkeen avaintekijät. Käyttöönoton jälkeen on vielä seurattava järjestelmän käyttöä ja siitä saatavia hyötyjä.

”Jokainen käyttöönottoprojekti on hiukan erilainen ja siksi ne pitää myös suunnitella erikseen. Hyvin toteutetun käyttöönoton jälkeen on vielä pystyttävä todentamaan, että tavoitellut hyödyt on saavutettu ja ne pysyvät järjestelmän koko elinkaaren ajan”, Matinmikko listaa.

Samalla hän muistuttaa, että pienikin yksittäinen laiminlyönti tai huolimattomuus nimenomaan käyttöönottovaiheessa saattaa pilata koko projektin ja sille asetetut tavoitteet.

”Näin voi käydä, vaikka itse sähköinen palvelu olisi täysin toimiva ja palvelisi erinomaisesti käyttötarkoitustaan”, Matinmikko lisää.

Hän painottaa vielä kertaalleen, etteivät järjestelmät ja tekniikka yksin ratkaise toiminnan tuottavuusongelmaa. Niiden rinnalla on huolehdittava myös toiminnan muutoksen läpiviemisestä organisaatiossa sekä

perusteellisesta viestinnästä ja käyttöönoton koulutuksesta. Juuri tähän kokonaisuuteen SAdE-käyttöönototuki tuo kunnille monipuolista ja riippumatonta asiantuntija-apua, jota kannattaa myös hyödyntää.

”Uuden tietojärjestelmän käyttöönotto on teknisen asennuksen ohella myös organisaation toimintamallin muutos. Tekniikka on lopulta vain työkalu, joka tekee tuon muutoksen mahdolliseksi. Hyöty tulee vasta toiminnan muutoksen kautta tapahtuvasta toiminnan tehostumisesta”, Matinmikko painottaa.

Sinikka Salo

Oulu sitoutuu sähköisiin palveluihin

Oulun seudulla toteutettiin vuoden 2013 alussa Suomen suurin kuntaliitos, kun Oulu, Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-Ii yhdistyivät. Samalla uuden Oulun väkiluku nousi 190 000:een.

Teknologiakaupunkina tunnetun Oulun omassa strategiassa sähköisten palvelujen hyödyntäminen on ollut selkeä painopistealue jo 1990-luvulta lähtien. Apulaiskaupunginjohtaja Sinikka Salo mukaan niiden merkitys tulee lähivuosina vain korostumaan, sillä kuntien on säilytettävä tietty palvelutaso alati kovempien kustannuspaineiden keskellä. Sähköiset palvelut eivät pelkästään katkaise tätä säästökierrettä, vaan tarjoavat samalla mahdollisuuden luoda kokonaan uusia toimintamalleja.

”Viimeisten kuntaliitosten jälkeen Oulu on jo pinta-alansa puolesta niin laaja ja etäisyydet pitkiä, ettei perinteinen virastoasiointi ole enää järkevä vaihtoehto. Sähköisillä ratkaisuilla saamme tietty peruspalvelut paljon paremmin kuntalaisten ulottuville ja käytettäväksi silloin, kun se heille itselleen sopii”, Salo toteaa.

Nettiasiointi on jo arkinen asia

Oulussa sähköisten palveluiden käyttöönottokynnystä on helpottanut myös asukkaiden suotuisa ikärakenne. Oululaisten keski-ikä on 36 vuotta ja kustannustehokkaaksi todettu nettiasiointi on useimmille täysin arkinen asia.

Siksi arkea helpottavia verkko-palveluja osataan vaatia myös kaupungilta.

”Vuoteen 2020 ulottuvassa palvelumallissamme olemme linjanneet, että noin kolmannes palveluista hoi-

liittymistä ja niistä aiheutuvien mahdollisten muutostöiden teknisiä kustannuksia tai organisaatiokohtaisia integraatioita esimerkiksi julkaisu- tai taustajärjestelmiin.

”Monet SAdE-palvelut, esimerkiksi 150 kunnassa käytössä oleva kuntalaisaloite.fi, ovat varsin yksinkertaisesti ja nopeasti käyttöönotettavissa eikä suurta työmäärää tai kilpailuttamista tarvita”, kertoo ohjelmapäällikkö **Marjukka Saarijärvi** valtiovarainministeriöstä.

Käyttöönototuki auttaa sisäänajoa

Valmiiden SAdE-palvelujen käyttöönoton tukemiseen virastoissa ja kunnissa suunnataan ohjelman rahoituskehiksestä yhteensä 10 miljoonaa euroa vuosina 2013–2015. Puolet tästä summasta kertyy kuntien valtionosuuksista.

Saarijärvi kannustaakin kuntia tutustumaan SAdE-ohjelman palveluihin vii-

meistään nyt ja hyödyntämään kyseistä palvelua koskevaa käyttöönottotukea tehdessään käyttöönottopäätöksiä. Näin palveluiden sisäänajo sujuu jouhevammin ja myös hyödyt konkretisoituvat nopeammin.

Ensimmäisenä asiakaskäyttöönoton tukitoimia tarjoaa Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuus. Siinä tukea kohdennetaan kyselypalvelu Haravan, vahtipalvelu Tarkkailijan, Asuntojenvuokrat.fi-palvelun ja Energiatodistuspäiväkirjan käyttöönottajien hyödynnettäväksi.

Toinen asiakaskäyttöönototuen piirissä oleva hanke on Oppijan palvelut. Koulutuksen järjestäjinä toimivat kunnat hyödyntävät kyseisiä palveluita (Opintopolku.fi) opiskelijaksi ottamiseen, valintojen toteuttamiseen, koulutustiedotukseen ja -markkinointiin sekä nuorisotakuun toteuttamiseen.

”Pitkälti asiantuntija-avusta koostuvat tukitoimet voivat olla esimerkiksi käyttöönottopakettien toteutusta, viestintää, käyttäjäkoulutusta, käyttäjä- tai kehittäjäryhmien perustamista tai käyttökokeiden selvittämistä. Sähköiset palvelut ja -järjestelmät tuovat tehokkuutta vasta sitten, kun niitä opitaan myös hyödyntämään. Siksi käyttöönototuki on onnistuneen lopputuloksen kannalta todella tärkeää”, Saarijärvi muistuttaa.

Palveluista, niiden käyttöönotosta ja tukitoimista kannattaa olla suoraan yhteydessä kyseisten hankkeiden hankepäälliköihin. Valmennusta ja tukea annetaan tarvittaessa paikan päällä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

tuus vuosikymmenen loppuun mennessä sähköisesti. Se vaatii koko organisaatiolta, mutta ennen kaikkea johdolta tiukkaa sitoutumista muutokseen. Eikä pelkkä lomakkeiden ja hakemusten vieminen verkkoon tee kunnasta vielä sähköistä palvelijaa. Onnistuminen edellyttää kokonaan uusia toimintatapoja”, Salo painottaa.

SAdE-palveluista on Oulussa pilotoitu ja otettu käyttöön muun muassa Otakantaa.fi-, Oppija- ja Harava-palvelut.

Varsinkin Otakantaa.fi on ollut Salon mukaan erittäin tärkeä palaute-, vaikutus- ja kehityskanava ajankohtaisissa hankkeissa.

”Ja mikä parasta, siellä on alettu käydä varsin vilkasta keskustelua ajankohtaisista aiheista paitsi viranhaltijoiden suuntaan myös kuntalaisten kesken”, apulaiskaupunginjohtaja kiittelee.

SAdE-ohjelma saa Salolta muutenkin kehuja, sillä sähköisten palvelujen rakentaminen ja käyttöönotto on yksittäiselle kunnalle usein iso ja myös riskialtis investointi.

”SAdE-ohjelman kautta voimme hyödyntää jo käytössä olevia ratkaisuja, saada asiantuntijatuken, jakaa käyttökokemuksia ja kehittää palveluja myös eteenpäin. Se säästää kaikkien aikaa ja kustannuksia”, Salo tiivistää.

Sirpa Mäntynen

Suunta kohti eKouvola

Oulun lisäksi myös Kouvolassa kuntalaisille tärkeitä palveluja vietään määrätietoisesti verkkoon. Palveluihin pääsee muun muassa omilla pankkitunnuksilla eKouvola-verkkosivuilta.

Tietohallintojohtaja Sirpa Mäntynen mukaan taustalla on kaupunginvaltuuston hyväksymä strategia, jossa sitoudutaan tuottamaan palvelut luotettavasti ja kustannustehokkaasti.

”Olemme mukana myös SAdE-ohjelmassa ja kehittäneet yhdessä muiden kaupunkien kanssa valtakunnallista ratkaisua hyvinvointipalvelujen järjestämisen tueksi. Ratkaisu sisältää uudet, aiempaa virtaviivaisemmat toimintamallit kaikille osapuolille ja niitä saumatomasti tukevan Parastapalvelu.fi-nimisen palveluseteli- ja ostopalvelutietojärjestelmän”, Mäntynen kertoo.

Kouvolassa kuntarakenteet muuttuivat jo vuoden 2009 alussa. SAdE-ohjelman palvelut ovatkin Mäntynen mukaan olleet tärkeitä työkaluja, kun kaupungissa on kehitetty sähköistä asiointia ja palveluja. Myös henkilöstön työtaakka on helpottunut. Rutiinitöiden siirtyessä verkkoon ovat asiantuntijat voineet keskittyä omaan ydinasamiseensa.

Kuntalaisten neuvontapalveluja tuotetaan tuki edelleen myös omin voimin.

”Kouvolassa on ymmärretty sähköisten palveluiden kehittäminen myös mahdollisuutena elinkeinoelämän kehittämiseksi. Tästä on yhtenä esimerkkinä jo tuo aiemmin mainittu Parastapalvelu.fi”, Mäntynen kiittelee.

Muutosjohtamista ja viestintää

Sähköisten palveluiden sisäänajo ja onnistunut käyttöönotto vaativat Mäntynen mukaan paitsi toimivaa tekniikkaa myös kokonaisvaltaista muutosjohtamista. Tietohallintojohtaja pitääkin sitoutunutta johtamista kaiken kehittämisen lähtökohtana.

”Sähköisten palvelujen käyttöönotossa on tärkeää, että asetetut tavoitteet ovat alusta lähtien selviä kaikille osapuolille. Toimintamalleja ja johtamista on muutettava eikä asiakkaita ja henkilöstöä saa unohtaa. Aktiivinen viestintä, jossa muutoksen syyt, tavoitteet ja tulevat toimintatavat kerrotaan avoimesti, on onnistumisen kannalta erittäin tärkeää”, Mäntynen painottaa.

SAdE-ohjelman tarjoama käyttöönototuki onkin hänen mielestään äärimmäisen tärkeä apu sähköistä palvelupalettiaan pohtiville kunnille. Käyttöönottopakettien toteutus, viestintä, käyttäjäkoulutus sekä käyttökokeiden selvittäminen ovat juuri niitä palasia, joihin omat resurssit ja osaaminen eivät kunnissa välttämättä riitä.

”Kouvolassa näille kaikille tukimuodoille on kysyntää ja tämä on SAdE-ohjelmalta erinomainen tapa vauhdittaa sähköisten palveluiden käyttöönottoa ja levittämistä. Mielestäni tämä on osa kansallista muutostoimintaa”, Mäntynen kiittelee.

Kiinnostaako palveluiden käyttöönotto sinun omissa kunnassasi, mitä tehdä?

SAdE-ohjelman verkkosivuilta, osoitteesta www.vm.fi/sade löytyvät valtiovarainministeriön SAdE-tiimin ja ohjelman hankepäälliköiden yhteystiedot. He kertovat mielellään palveluista ja siitä miten ohjelmassa tuetaan palveluja käyttöönottavia kuntia.

Lisätietoa SAdE-ohjelman asiakaskäyttöönoton tuesta löytyy SAdE-ohjelman verkkosivuilta www.vm.fi/sade > ajankohtaista > SAdE-ohjelman asiakaskäyttöönoton tuki

SAdE-ohjelman palveluihin voit tutustua palvelukartan avulla, osoitteesta www.visuviestinta.fi/sade

teksti | Pirjo Tuusa kuva | Shutterstock

Tutkijat toivovat lisävalaisua myös konsernitalouteen

Sopimusten sisältöä avattava valtuutetuille

Kuntien valtuutettujen tulisi saada yksityiskohtaista tietoa kuntansa tekemistä sopimuksista. - Myös kuntakonsernien toimintaa pitäisi valaista talousarviossa, tutkija, emerita-professori Tuija Rajala kehottaa.

Tuija Rajala ja HT, tutkija Jari Tammi tekevät tutkimusta kuntien muuttuvista budjettikäytännöistä. Budjettiprosessit ovat nykyisin hyvin erilaisia eri kunnissa.

Miten veronmaksajien eurot käyteen? Tutkijat tarjoaisivat nykyistä laadukkaampaa tietoa kuntien valtuutetuille. Valonheittimiä tulisi suunnata kuntakonsernin osien toimintaan ja palvelusopimuksiin.

- Peruskunnan budjetti kertoo varsin vähän kunnan kokonaistaloudellisesta tilanteesta sekä itse toiminnasta, Tuija Rajala toteaa. Ääritapauksessa kaksi kolmasosaa kunnan taloudesta kulkee sopimuksien kautta. Esimerkki on pienestä, kaikki sote-palvelunsa ulkoa ostavasta kunnasta.

Myös isoissa kunnissa rahaa käyteen entistä enemmän sopimuksilla ostettaviin palveluihin. Eräässä suuressa kaupungissa hämmästyttiin, kun huomattiin palveluhankintoihin käytettävän yhtä paljon euroja kuin oman henkilöstön palkkaukseen.

Sopimuksista ja yhtiöistä tiedot budjettiin

Kuntien tekemät sopimukset pitäisi Tuija Rajalan mielestä kuvailla lyhyesti talousarvion yhteydessä: mitä sopimukset sisältävät ja mitä kustannuksia niistä aiheutuu. Ainakin johtavien viranhaltijoiden pitäisi tietää kunnan muidenkin toimialojen sopimukset.

- Nykyisin rivivaltuutetut eivät useinkaan tunne kunnan keskeisiä sopimusasioita, tutkija kertoo.

Sopimusten tekemisen taso kunnissa on Rajalan mukaan keskimäärin selvästi parantunut. Kunnat osaavat asettaa reunaehdot tuottajille. Neuvottelemalla rakentuu yhteinen näkemys ja vähitellen keskinäinen luottamus ja kumppanuus.

Kustannuslaskennassa heikkouksena on vielä sopimustoiminnan transaktiokustannusten unohtaminen tai aliarviointi. Sopimusmaailmassa eläminen edellyttää panostamista suunnitteluun, ajan käyttämistä lukuisiin neuvotteluihin, toteutuksen seurantaan ja valvontaan sekä varautumista kiistojen ratkaisemiseen. Tämä kaikki vie työ-

aikaa eli rahaa.

Talousarvioon tarvitaan toiminnan laajuutta, sisältöä ja aikaa koskeva lista voimassaolevista palvelusopimuksista. Toinen listauskohde on konsernin osat ja niiden toiminnan kuvaaminen nykyistä perusteellisemmin. Valtuutettujen pitää voida muodostaa kokonaiskuva kuntakonsernista. Suuruusluokka on tärkein: euromäärien tulee näkyä päättäjille.

Investointien ennakointiin pitkäjänteisyyttä

Kohennusta kaivattaisiin myös investointien ennakointiin. Aikajänne on käynyt turhan lyhyeksi.

- Huomio on kiinnittynyt lyhyen aikavälin toimintaan, jolloin esimerkiksi saneerausvelkaa kertyy kuin varkain. Kuitenkin kunnan pitäisi panostaa pitkäjänteiseen suunnitteluun infran rakentamisessa ja kunnossapidossa, Tuija Rajala muistuttaa.

Talousarviossa lisävalaisua tarvitsee myös kuntayhtymien toiminta. Kuntayhtymien menot ovat kasvaneet nopeammin kuin peruskuntien menot.

- Kuntayhtymät pystyvät laskutamaan kulujaan jälkikäteen kunnilta. Kuntayhtymien ja kuntien rahaliikenteen selkiinnyttämisessä yksi tapa olisi se, että kuntayhtymän tilinpäätös näyttäisi reilusti alijäämän, vaikka tämä

myöhemmin korjattaisiinkin kuntalas-kutuksella, Tuija Rajala pohtii.

Hän ei kannata kuntayhtymän menojen tietoista alibudjetoitua kunnan talousarviossa - se on lainvastaistakin.

Liitoskunnissa karsittu erityisesti tiloista

Tuija Rajala ja Jari Tammi ovat tutki-neet myös liitoskuntien budjetoitua. Näyttää siltä, että liitoskunnat pysty-vät tekemään vaihteittain säästöjä, vaika suurin menokohta eli henkilöstön määrä on viideksi vuodeksi betonoitu ja palkkojen harmonisointi nostaa kuluja.

Vanhoihin sitoumuksiin perustuvia menoja, avustuksia ja tukia on liitoskun-nissa karsittu. Toimitilojen määrää on supistettu. Tietotekniikan kustannuksia on pystytty karsimaan. Liitoskunnissa on pystytty valikoimaan parhaaksi todettuja toimintatapoja. Myös asiakkaiden oikea porrastus on tuonut säästöjä.

Hankintaosaaminen on liitoskun-nissa parantunut, kun asiantuntemus-ta on saatu koolle enemmän ja on myös pystytty erikoistumaan.

Valtuutetut suurten valintojen edessä

Kaikissa kunnissa iso kysymys on, mitä lakisäätöisen palvelutason toteuttami-nen käytännössä edellyttää.

- Päättäjät joutuvat harkitsemaan, mikä on meidän kunnassamme lain edellyttämä kohtuullinen ja riittävä palvelutaso, Tuija Rajala tiivistää.

Tulkintaeroja löytyy paljon esimer-kiksi liikuntalain toteuttamisessa. Osa kunnista panostaa liikuntapaikkoihin paljon, osa niukasti. Tämänkaltaista har-kintaa joudutaan jatkossa tekemään en-tistä enemmän.

Paikkakuntien välillä on eroja asuk-kaiden vaativuudessa.

- Kulttuurinen ero on suuri siinä, mitä vaaditaan. Pikkukunnissa ollaan tyyty-väisiä, kun on vähänkin peruspalveluita, mutta joissakin isoissa kunnissa asukkail-la on korkeat vaateet, Rajala vertaa. •

➔ tutkimusta rahoittaa KAKS.

teksti | Pirjo Tuusa kuva | Merja Ojala

Mänttä-Vilppulan talousjohtaja: SAIMME PLUSMERKKISEN TULOKSEN

Mänttä-Vilppulassa nostettiin veroprosentti maan korkeim-maksi ja perustettiin sotealalle PPP-yritys. Kaupungin talousjohtaja Markus Auvinen antaa valtuutetuille kiitosta vaikeiden päätösten tekemisestä nopealla aikataululla.

Mänttä-Vilppula on teollisuuden rakennemuutoksesta kärsinyt 11000 asukkaan kunta Pirkanmaalla. Viime syksynä kaupungin epätasapai-noon vajonnut talous päätettiin kor-jata.

- Pääasiallisia keinoja oli kaksi: veroprosentin nosto 21:stä 22:een ja yhteiskunnallisen yrityksen perusta-minen sote-alalle yhdessä Pihlajalinna Oy:n kanssa, Mänttä-Vilppulan talous-

johtaja **Markus Auvinen** kertoo.

- Veroprosentin nosto oli vastuul-linen päätös valtuutetuilta. Otettiin sen verran tuloja kuin oli tiedossa me-noja, Auvinen toteaa.

PPP-yritys Pihlajalinnan kansa perustettiin pakon edessä. Mänttä-Vilppulan perusterveydenhuolto oli Pirkanmaan sairaanhoitopiirin hoi-dossa, mutta piiri ilmoitti vetäytyvänsä työstä 2013 alusta. Kaupunki neuvotte-

jatkun >

Mänttä-Vilppulan talousjohtaja Markus Auvinen on tyytyväinen kuntalaisten palvelujen parantumisesta.

Tilintarkastus
Veropalvelut
Sisäinen tarkastus
Konsultointi
Koulutus
ICT-palvelut
Yritysjärjestelyt
IFRS-neuvonanto
Taloushallinnon palvelut

Suomen suurin julkishallinnon
tilintarkastuspalveluihin keskittynyt yhtiö
Audiator on nyt BDO Audiator.

Suomalaisomisteisena tilintarkastusyhteisönä
palvelemme asiakkaitamme
joustavasti ja paikallisesti.

Ihmiset, palveluasenteemme sekä
asiantuntemuksemme säilyivät ennallaan –
yrityksille ja julkiselle sektorille
suunnattua palveluvalikoimaamme
kasvatimme entuudestaan.

www.bdo.fi

**Sote-alalta säästöä kertynee runsaat 3 milj.
euroa. Sopimuksen mukaan nollatulos on
3,15 milj. euroa. Sen ylityksestä alkaa kertyä
voittoa omistajille.**

li yhteistoiminta-alueesta Jämsän kans-
sa, mutta Mänttä-Vilppulan valtuusto
kaatoi rakennelman marraskuussa 2012.
Silloin jäi vain kuukausi aikaa järjestää
terveydenhuolto kuntalaisille vuoden
2013 alusta.

Rajoitettu voitonjako

- Turvauduimme suorahankintaan,
koska aikaa jäi vain vähän, Markus Au-
vinen kertoo. Kaupunki perusti Pihla-
jalinna Oy:n kanssa yhteiskunnallisen
yrityksen, josta Pihlajalinnalla omistaa 51
prosenttia ja kaupunki 49.

Yhteiskunnallisella yrityksellä on
rajoitettu voitonjako. Yli puolet voi-
tosta tulee käyttää yhteiskunnallisen
hyvän tuottamiseen joko kehittämällä
omaa toimintaa tai lahjoittamalla voit-
to. Attendo on valittanut kaupungin
hankinnasta, joka toteutettiin kilpailut-
tamatta.

Kuntalaisille järjestely merkitsi pal-
velujen paranemista. Sairaanhoitopi-
ri pystyi järjestämään 2012 kaupungille
keskimäärin vain kaksi virkalääkärinä ja
vaihtuvia reppulääkäreitä, mutta 2013
palveluita on tarjonnut 8 vakituista lää-
kärinä ja entisen 1 – 2:n sijasta 5 – 6 ham-
maslääkärinä. Hammashoitajajoukko on
pystytty purkamaan.

- Tänä vuonna kaupungille saadaan
plusmerkkinen tulos, Markus Auvinen
arvioi. Sote-alalta säästöä kertynee
runsaat 3 milj. euroa. Sopimuksen
mukaan nollatulos on 3,15 milj. euroa.
Sen ylityksestä alkaa kertyä voittoa
omistajille.

Miten Mänttä-Vilppulan palvelut
järjestetään jatkossa? Sitä ei Auvisen
mukaan vielä pystytty sanomaan. Kau-
punki on kuulolla rakenneuudistuksen
käänteissä. •

Muuta sinun ei tarvitsekaan muistaa, kun haluat perinnän toimivan tuloksellisesti.

Olemme oivaltaneet, että ystävällisin tapa on myös tehokkain tapa periä saatavia – siksi me tarjoamme **Suomen ystävällisintä perintäpalvelua**. Haluamme sinun asiakkaidesi jatkavan asiakkainasi myös perinnän jälkeen. Henkilökohtaisen palvelun ja Svea Online -portaalin laatu ovat molemmat alan kärjessä. Julkisten kilpailutusten laatuvertailuissa saamme toistuvasti korkeimpia pisteitä. Me pidämme kiinni aikatauluista ja takaamme alan parhaan teknisen ratkaisun. Tervetuloa.

Salaisuus pinnan alla

Maanalainen korjausvelka on pelottava velka. Miten ennakoida selaista, mikä ei anna ennakohälytystä?

Suomen kunnissa risteää maan alla noin 100 000 kilometriä vesijohtoja ja 50 000 kilometriä jätevesiviemäriverkostoa. Näin kertoo Rakennetun omaisuuden tila 2013 -raportti.

Tiedämme, että vesihuollon infran korjaustarve kumuloituu kaiken aikaa, mutta kukaan ei vain tiedä, kuinka monta kilometriä korjattavia vesijohtoja on - ja kuinka monen sadan miljoonan tai miljardin euron urakasta lopulta puhumme. Salaisuuden peittää asfaltti.

Arviot korjausvelan suuruudesta vaihtelevat lähes miljardista eurosta useaan miljardiin euroon. Varmaa on vain, että korjattavaa riittää ja maksaja on aina kuntalainen.

Periaatteessa korjausvelkaa ei pitäisi kertyä: vesihuollon korjaustarpeet tulisi kattaa vesimaksuilla. Ongelma on siinä, että vesilaitokset joutuvat tulouttamaan suuria summia omistajakunnilleen.

Kunta käyttää vesilaitoksilta saamansa eurot maanpäällisiin kuntapalveluihin – sillä raha ei tahdo riittää niihinkään. Tutkijat nimittävät tätä piiloverotukseksi.

Arviolta vesihuollon infran korjaustarve on kaksin- tai jopa kolminkertainen siihen nähden, mitä vuosittain kyetään korjaamaan. On kuntia, joissa nykyisellä korjaustahdilla osan vesijohdoista pitäisi odottaa korjausta lähes kaksisataa vuotta.

Kuka uskoo sellaiseen? Mikä neuvoksi, että turvaisimme puhtaan ja turvallisen talousveden?

Unesco-oppituolin haltija, vesihuollon dosentti **Tapio Katko** Tampereen teknilliseltä yliopistolta laskee, että vesihuollon korjausvelka pystyttäisiin hoitamaan veden hinnan kohtuullisen pienellä korotuksella.

”Vesikuution hinta on keskimäärin kolme euroa. Jos veden hintaa nostettaisiin 10–15 prosenttia, korotus olisi 30–35 senttiä kuutiolta”, Tapio Katko sanoo.

Pieni korotus toisi suurehkon summan kuntien vesilaitosten korjauskassaan.

Ruoka-apututkija Maria Ohisalo:

LEIPÄJONOT VAIN OSA RUOKA-APUA

Huono-osaisin Suomi -tutkimuksen näkökulmista on runsaudenpula. Ruoka-apu on laaja teema, ja vuoden 2014 lopussa ilmestyvään Kaksin rahoittamaan tutkimukseen tiivistetään keskeisimmät havainnot. Tutkija, VTM Maria Ohisalo (28) koordinoi tutkimusta sekä työstää aiheesta väitöskirjaansa.

- Ruoka-apu on monelle helpompi paikka kuin sosiaalitoimi: saa lähestyä anonyymina ja avun saa heti, Maria Ohisalo sanoo. Hän toimii tutkijana ja koordinaattorina Itä-Suomen yliopiston Huono-osaisin Suomi -tutkimuksessa.

Tutkimuksessa on koottu vastauksia leipäjonon ihmislta. Hankkeessa on mukana 10 kaupunkia, ja vastauksia on tähän mennessä kertynyt yli 3 300.

- Hanke selvittää muun muassa, kuinka ihmiset voivat, miten he asemoituvat julkiseen palvelusektoriin ja kuinka viranomaisiin luotetaan, sanoo Maria Ohisalo.

Ohisalon toimittamaan tutkimusraporttiin kootaan seitsemän artikkelia, jotka eri tutkijat kirjoittavat.

Leipäjonot herkästi median otsikoihin

- Puhuisin mieluummin ruoka-avusta ja ruoka-apututkimuksesta, koska aihe on leipäjonon paljon moninaisempi ja avustusruoanjakelua tapahtuu Suomesa useammilla paikkakunnilla kuin moni uskookaan. Ruokaa jaetaan niin yli 150 ev.lut.seurakunnasta kuin lukuisista itsenäisistä järjestöistä ja myös esimerkiksi osana Työttömien Valtakunnalli-

sen järjestön toimintaa, Maria Ohisalo jatkaa.

- Yksi mielenkiintoinen teema on selvittää ruoka-avussa käyvien kokemuksia häpeästä tilanteessa, jossa ruoanjakelusta on tullut yhä arkipäiväisempää ja osittain myös sosiaalisesti hyväksyttävämpää kuin esimerkiksi 1990-luvulla, kun leipäjonot kertoivat kansallisesta hädästä.

- Leipäjonot kyllä nousevat tänäkin päivänä otsikoihin, mutta ne eivät aiheuta 90-luvun kaltaista ulkomaille asti levinnyttä kriisipuhetta suomalaisen yhteiskunnan tilasta, Ohisalo pohtii.

Kuka vastaa jatkossa ruoka-avusta?

Kaupat saavat nykyään luovuttaa ruokaa avustustarkoitukseen aiempaa helpommin perustein. Samalla nousee tärkeä kysymys keskusteluun.

- Kenellä on vastuu ruoanjakelusta, yksinomaan kolmannella sektorilla, vai pitäisikö kuntienkin osallistua?

Erityisesti pitää pohtia leipäjonon perimmäisiä syitä: asuntopolitiikkaa ja riittämätöntä perusturvaa, Ohisalo katsoo.

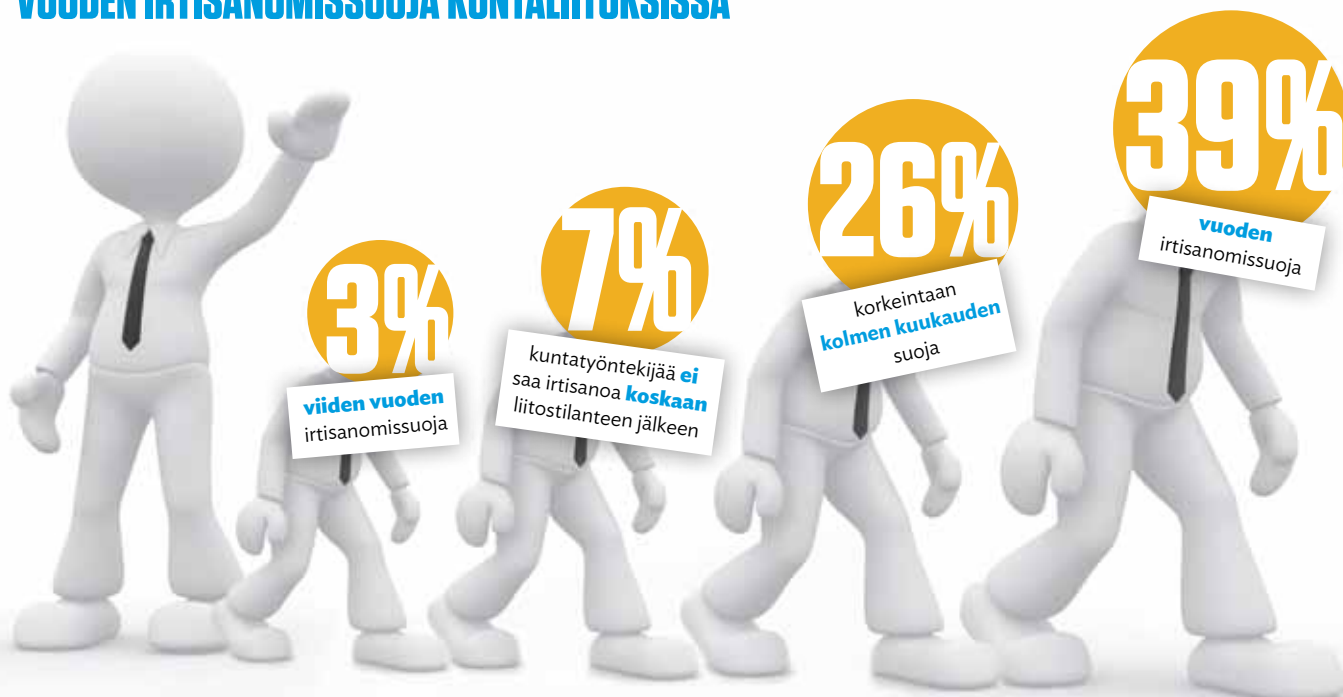
Aiheestaan innostunut tutkija on aktiivinen myös politiikassa. Hän toimii Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto ViNon puheenjohtajana ja on Helsingin kaupunginvaltuuston varavaltuutettu.

- Olen 1990-luvun laman lapsi. Silloin näki läheltäkin, kuinka yhteiskunta ottaa kiinni, kun ihmisillä alkaa mennä huonosti.

- Ne kokemukset veivät sosiaalipolitiikan opintojen pariin ja halu auttaa heikoimmassa asemassa olevia liittyy niin työhön tutkijana kuin luottamustoimiin politiikassa, Ohisalo sanoo. •

➔ tutkimusta rahoittaa KAKS.

KANSA VASTAA: VUODEN IRTISANOMISSUOJA KUNTALIITOKSISSA

Tutkimusaineisto koottiin Gallup Kanavalla lokakuussa 2013. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 158. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on suurimmillaan noin kolme prosenttiyksikköä suuntaansa. Tutkimuksen KAKSille toteutti TNS Gallup Oy.

ILMOITUS

SMARTUM PALVELUSETELI – SÄHKÖISEN PALVELUSETELIN EDELLÄKÄVIJÄ

Smartum Oy:n palvelusete-
liyhteistyö kuntien ja palve-
luntuottajien kanssa ulottuu
vuoteen 2008. Smartum halusi
tarjota kustannustehokkaan ja keveän koko-
naisratkaisun kuntien sosiaali- ja terveyspal-
veluiden palvelusetelitoimintaan.

Smartumilla on vuosien kokemus mak-
suliikenneoperaattorina toimimisesta. Yritys
kehitti 90-luvulla Liikuntasetelin, jonka
avulla työnantaja pystyy tukemaan työn-
tekijänsä yksilöllistä liikuntaharrastus-
ta. Innovaatio sitoi yhteen rahoittajan
(*työnantaja*), edunsaajan (*työntekijä*)
sekä palveluntuottajan (*liikuntahar-
rasteita tarjoavat yritykset*). Smart-
tum hoitaa maksuliikenteen näiden
kolmen välillä.

Sama järjestämistapa on sovellettavis-
sa myös kuntien asukkaalleen tarjoamaan pal-
veluseteliin. Kunta rahoittajana antaa edunsaajalle eli kuntalaiselle palvelusetelin, jolla tämä
voi hankkia tarvitsemansa palvelun sosiaali- tai
terveyspalveluiden palveluntuottajilta.

Vuonna 2009 Smartum kehitti
sähköisen Smartum Palvelusetelin –
Markkinoiden ensimmäisen sähköisen
palveluseteliratkaisun.

Smartumin ensimmäisiä kumppa-
neita palvelusetelissä olivat Jyväskylä
sekä Jyväskylän seudun kehittämis-
yhtiö Jykes Oy. Pian mukaan tulivat
Mikkelin seutu sekä Mikkelin seudun
elinkeinoyhtiö Miset Oy. Smartum
Palvelusetelin kehittämisessä on
alusta lähtien kuulunut vahvasti
niin kuntien kuin paikallisten
yrittäjienkin ääni.

Nyt Smartum Palveluseteli on
käytössä yli 30 kunnassa, joiden alu-
ella asuu yli miljoona ihmistä. Yli 350
sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelun-
tuottajaa vastaanottaa Smartum Palveluseteliä.
Smartum Palveluseteliä käyttäviä kuntia ovat
muun muassa Tampere, Vaasa ja Joensuu. Myös
kuntayhtymät, kuten Ylä-Savon SOTE, ovat
valinneet helpokäyttöisen ja kevyen palvelu-
seteliratkaisun.

ILMOITUS

SMARTUM PALVELUSETELI:

- Sähköinen palveluseteliratkaisu vuodesta 2009
- Käyttäjinä yli 30 kuntaa joiden alueella asuu yli miljoona ihmistä
- Yli 350 palveluntuottajaa vastaanottaa Smartum Palveluseteliä
- Asiakaskunnat ovat jakaneet Smartum Palveluseteliä jo lähes 40 000 kappaletta
- Sopii kaikkiin sosiaali- ja terveyspalveluihin suun terveydenhuol-
lostasi kotihoitoon, sama prosessi on monistettavissa eri palveluihin
- Hoitaa maksuliikenteen kunnan, palveluseteliasiakkaan ja pal-
veluntuottajien välillä poistaen kunnan laskutuksen
- Kustannustehokas eikä vaadi raskaita kilpailutuksia: Vuosikus-
tannukset kunnalle jäävät alle kilpailutusrajan
- Kevyt ja järjestelmäriippumaton ratkaisu: Ei vaadi suuria inves-
tointeja järjestelmiin. Smartum Palveluseteli on selainpohjainen palvelu, joka toimii internetin kautta.
- Nopea ottaa käyttöön: Ei vaadi pitkäkestoista hanketta vaan voi-
daan ottaa käyttöön kuukaudessa riippuen kunnan palveluseteli-
tuotteistuksesta.

Smartum Palveluseteli – Sähköinen palveluseteli vuodesta 2009

WWW.PALVELUSETELI.FI

BCR2

lopuksi väitän

Ihminen ja palvelut vai laudat ikkunoihin?

” Väitän, että hallituksen vaihtoehdottomat kunta- ja sote-uudistukset ovat välineitä, joiden tarkoituksena on kuntia pakolla uhaten muokata suomalainen yhteiskunta toisenlaiseksi. Jäljelle jäisi noin parikymmentä kaupunkialuetta, jonne valtio siirtäisi omia tehtäviään ja rahoitusta. Muut alueet jätettäisiin tylysti heitteille. **Hallituksen laudat ikkunoihin-politiikka veisi elinvoiman jopa puolentoista miljoonan ihmisen kotiseuduilta taajamissa ja maaseudulla.** Hallitus ei ole välittänyt tehdä laskelmia jättikuntiin perustuvien kunta- ja sote-uudistustensa vaikutuksista. Toivottavasti hallitus viitsisi edes laskea, paljonko taajamien ja maaseudun tyhjentäminen sekä väestön uudelleen asuttaminen palveluineen maksaa? Puhutaan helposti miljardeista euroista. Se olisi kansantaloudellista tuhlausta ja epäinhimillistä.

Tilanne ei ole toivoton. Vaihtoehtona on keskustan kotikunta-maakuntamalli, jossa kunta- ja sote-uudistukset sekä sote-rahoitusuudistus ovat yhdessä paketissa. Sillä pidetään koko Suomi elinvoimaisena, turvataan ihmisten tarvitsemat julkiset palvelut sekä kunnallinen demokratia.

Kimmo Tiilikainen

kansanedustaja
Keskustan eduskuntaryhmän pj.

► **Intä vastaan
tai peesaa**
www.kaks.fi

